

Folyadékok és szilárd anyagok

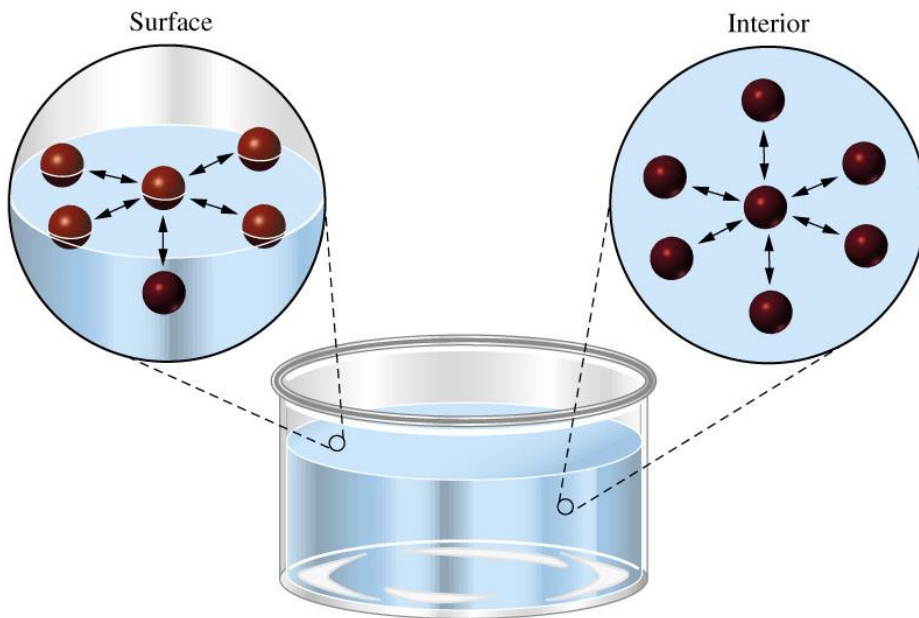
- 7-1 Intermolekuláris erők, folyadékok tulajdonságai
- 7-2 Folyadékok gőztenziója
- 7-3 Szilárd anyagok néhány tulajdonsága
- 7-4 Fázisdiagram
- 7-5 Van der Waals kölcsönhatások
- 7-6 Hidrogénkötés
- 7-7 A kémiai kötés mint rácsösszetartó erő
atomrácsok
- 7-8 Kristályok
- 7-9 Kristályok rácsenergiája

Fókusz: Folyadékkristályok

7-1 Intermolekuláris erők, folyadékok tulajdonságai

- Kohézív erők
  - azonos molekulák közötti erők.
- Adhézív erők
  - különböző molekulák közötti erők.
- Felületi feszültség
  - A felület növeléséhez szükséges munka.
- Viskozitás (légnemű v. folyadék)
  - Csúsztató feszültséggel szembeni ellenállás
  - Dinamikai (Pa·s)
  - Kinematikai (m^2/s)

Molekulák közötti erők

A felületi feszültség

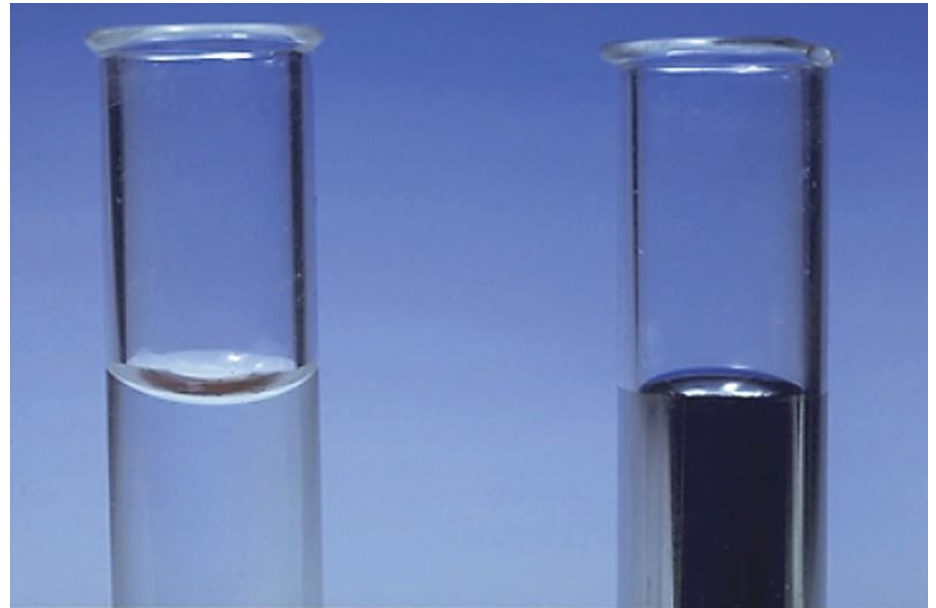
Molekulák közötti erők

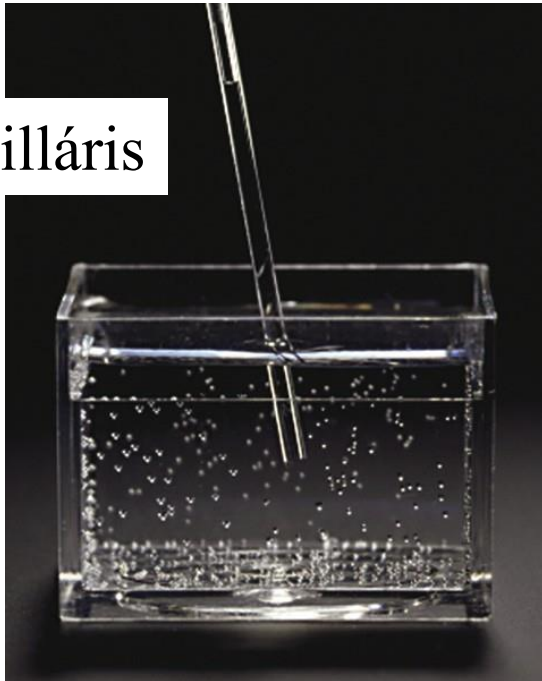
Nedvesítés

Víz

Hg

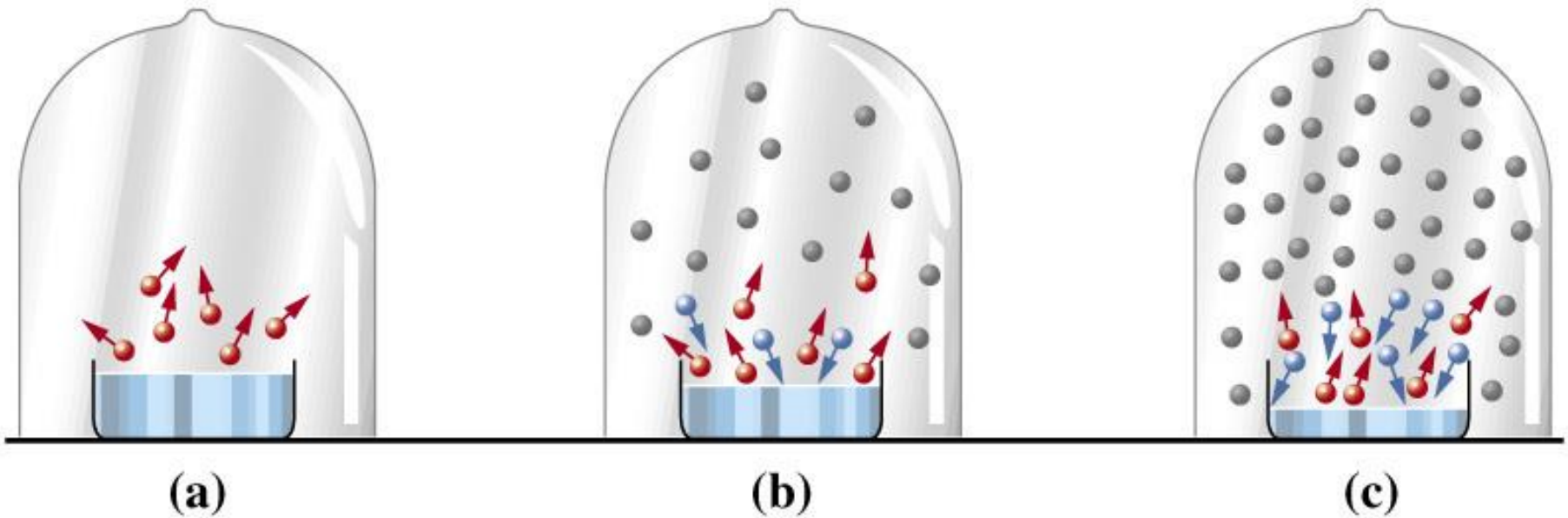

Kapilláris

7-2 Folyadékok gőzteniója

- Molecules in vapor state
- ➔ Molecules undergoing vaporization
- ➔ Molecules undergoing condensation

Párolgási entalpia

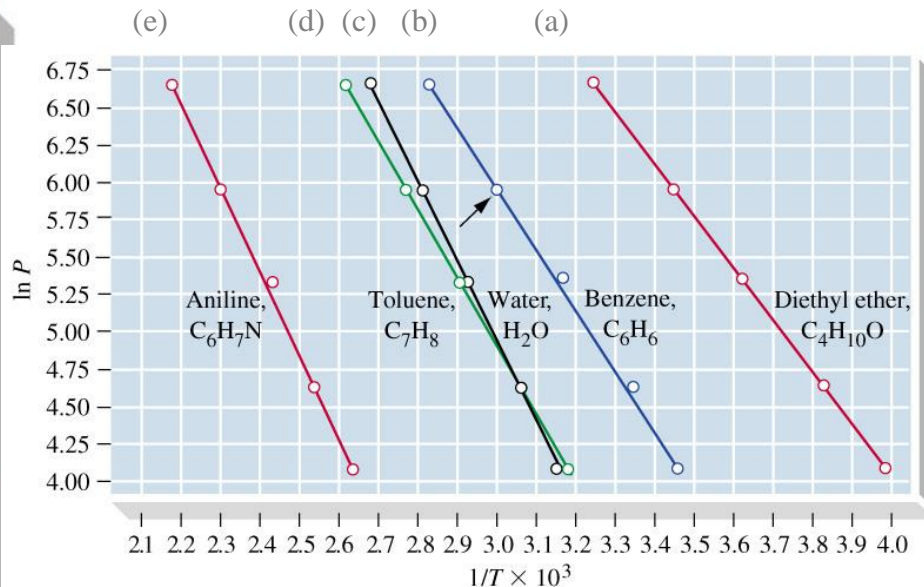
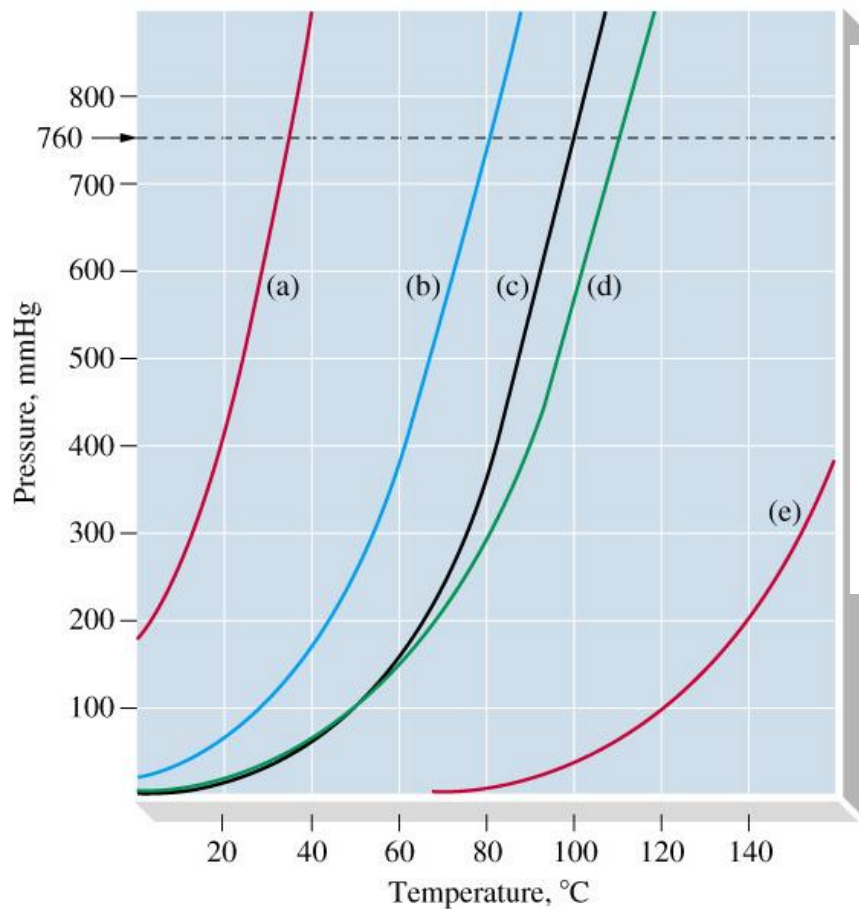
$$\Delta H_{\text{párolgás}} = H_{\text{gőz}} - H_{\text{folyadék}} = -\Delta H_{\text{kondenzáció}}$$

TABLE 13.1 Some Enthalpies of Vaporization at 298 K^a

Liquid	ΔH_{vap}, kJ/mol
Diethyl ether, (C ₂ H ₅) ₂ O	29.1
Methyl alcohol, CH ₃ OH	38.0
Ethyl alcohol, CH ₃ CH ₂ OH	42.6
Water, H ₂ O	44.0

^a ΔH_{vap} values are somewhat temperature-dependent (see Exercise 96).

Gőznyomás és forráspont

$$\ln P = -A \left(\frac{1}{T} \right) + B$$

$$A = \frac{\Delta H_{\text{párolgás}}}{R}$$

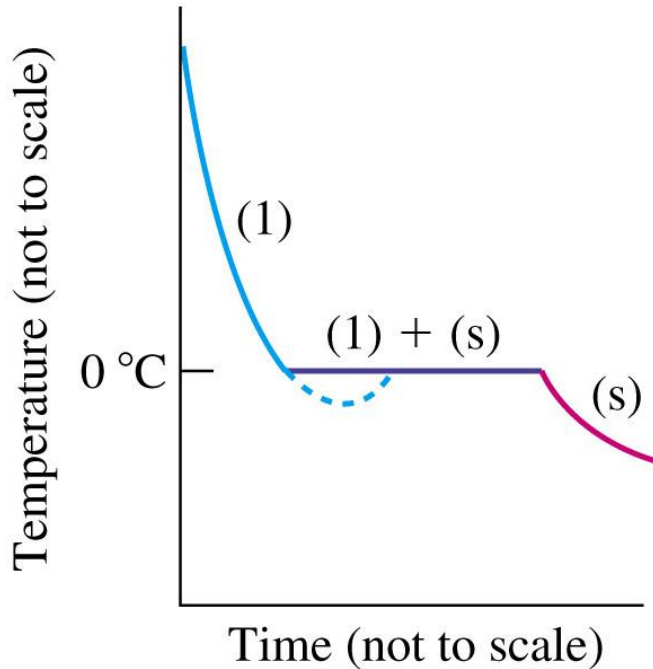
Clausius-Clapeyron egyenlet

$$\ln P = -A \left(\frac{1}{T} \right) + B$$

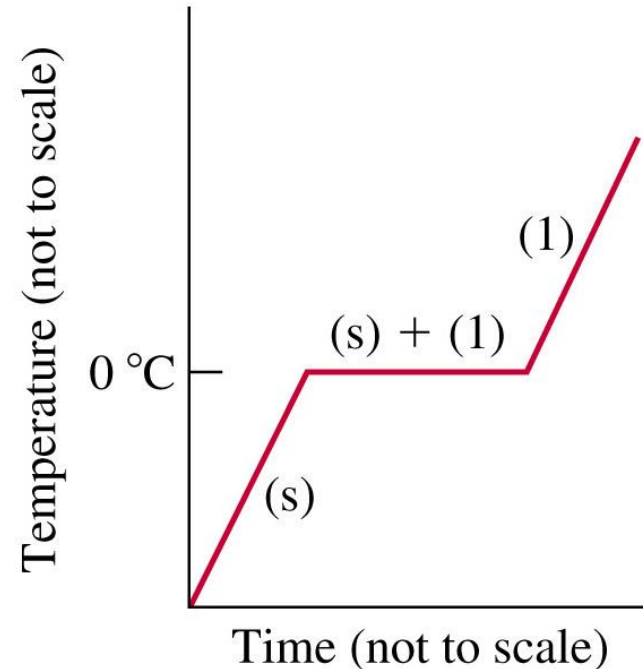
$$\ln \frac{P_2}{P_1} = \frac{\Delta H_{\text{párolgás}}}{R} \left(\frac{1}{T_1} - \frac{1}{T_2} \right)$$

7-3 Szilárd anyagok néhány tulajdonsága

Fagyás pont

Olvadás pont

$$\Delta H_{\text{fagy}}(\text{H}_2\text{O}) = -6.01 \text{ kJ/mol}$$

$$\Delta H_{\text{olv}}(\text{H}_2\text{O}) = +6.01 \text{ kJ/mol}$$

Szublimáció

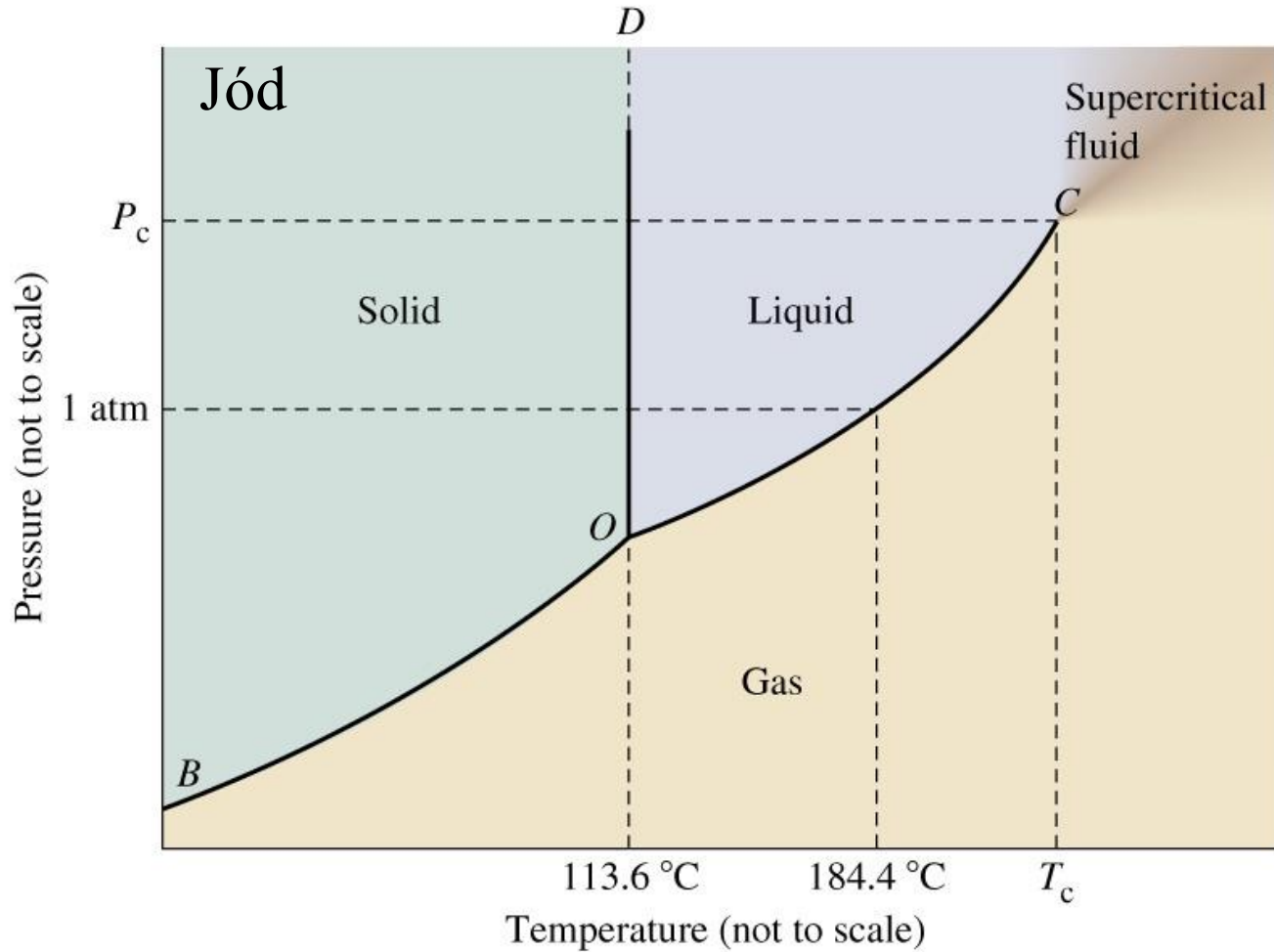
Molekularácsos anyagok:

Jód, kámfor, ...

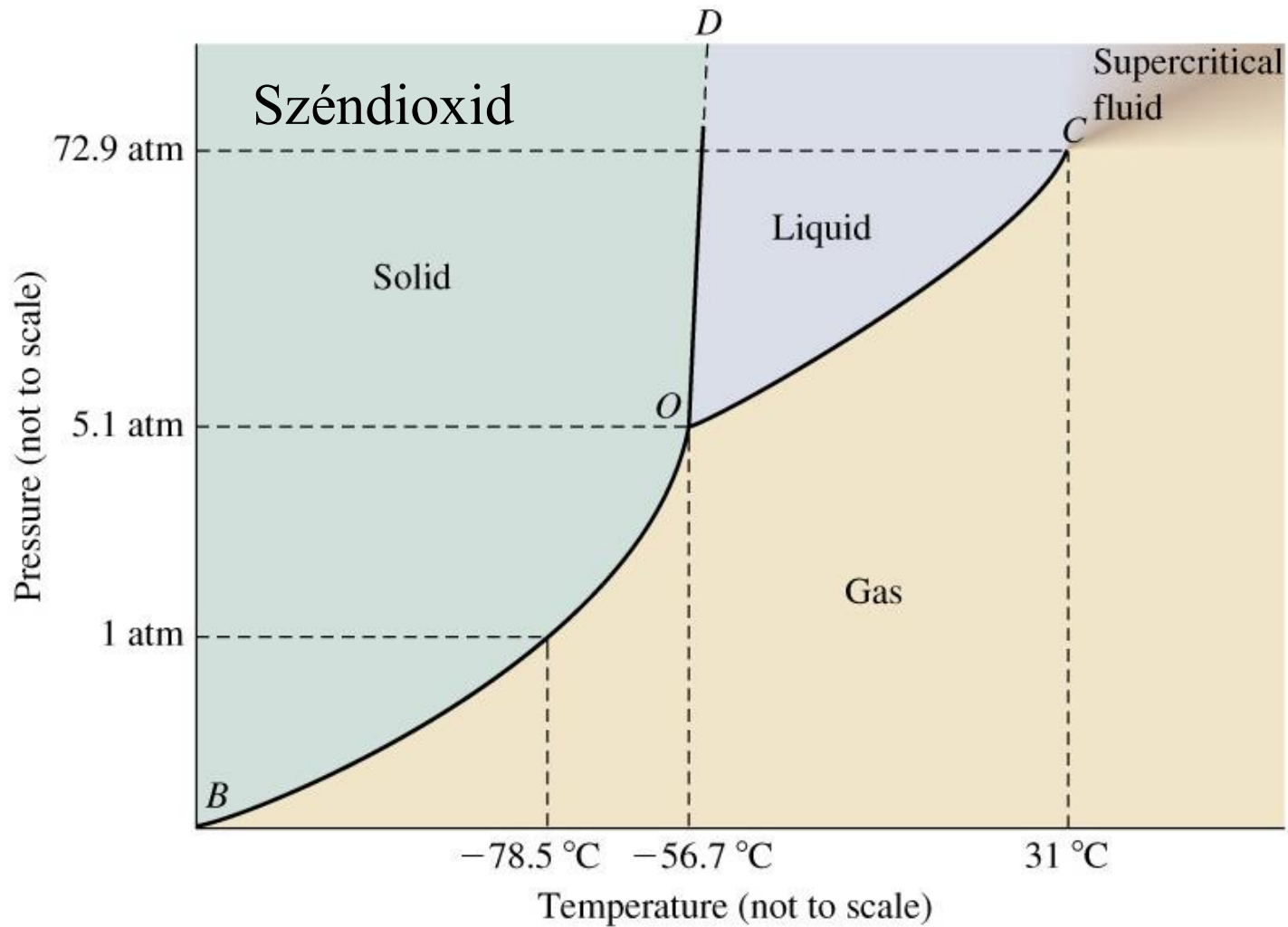
$$\Delta H_{\text{szubl.}} = \Delta H_{\text{olv.}} + \Delta H_{\text{pár.}}$$

$$= -\Delta H_{\text{depozíció}}$$

7-4 Fázisdiagram (jód, tiszta anyag)

CO₂

A kritikus pont

About 10 °C
below T_c

About 1 °C
below T_c

Critical
temp T_c

Kritikus hőmérséklet és nyomás

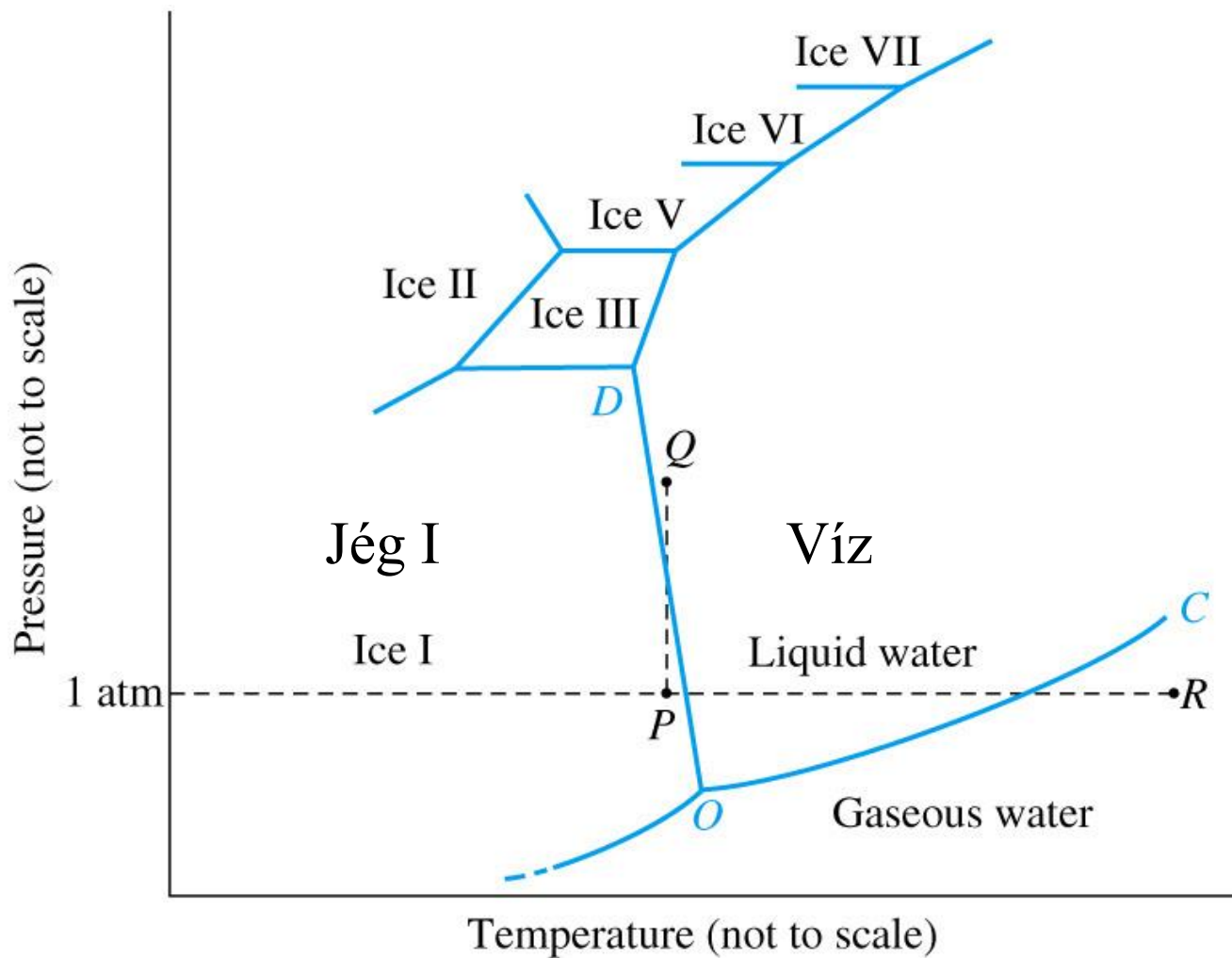
TABLE 13.3 Some Critical Temperatures, T_c , and Critical Pressures, P_c

Substance	T_c , K	P_c , atm
“Permanent” gases^a		
H ₂	33.3	12.8
N ₂	126.2	33.5
O ₂	154.8	50.1
CH ₄	191.1	45.8
“Nonpermanent” gases^b		
CO ₂	304.2	72.9
HCl	324.6	82.1
NH ₃	405.7	112.5
SO ₂	431.0	77.7
H ₂ O	647.3	218.3

^a“Permanent” gases cannot be liquefied at 25 °C (298 K).

^b“Nonpermanent” gases can be liquefied at 25 °C.

Víz

7-5 Van der Waals kölcsönhatások

Dipól-dipól: 0.5-2 kJ/mol

Dipól-indukált dipól: 1 kJ/mol

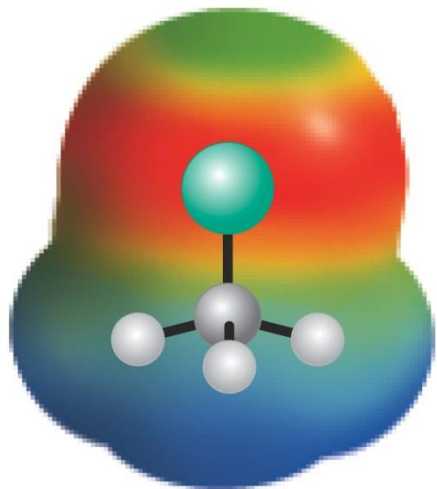
London diszperzió: 2 kJ/mol

Befolyásolják a forráspontot és az olvadáspontot.

Nemesgáz atomok közötti vonzás: csak London diszperzió.

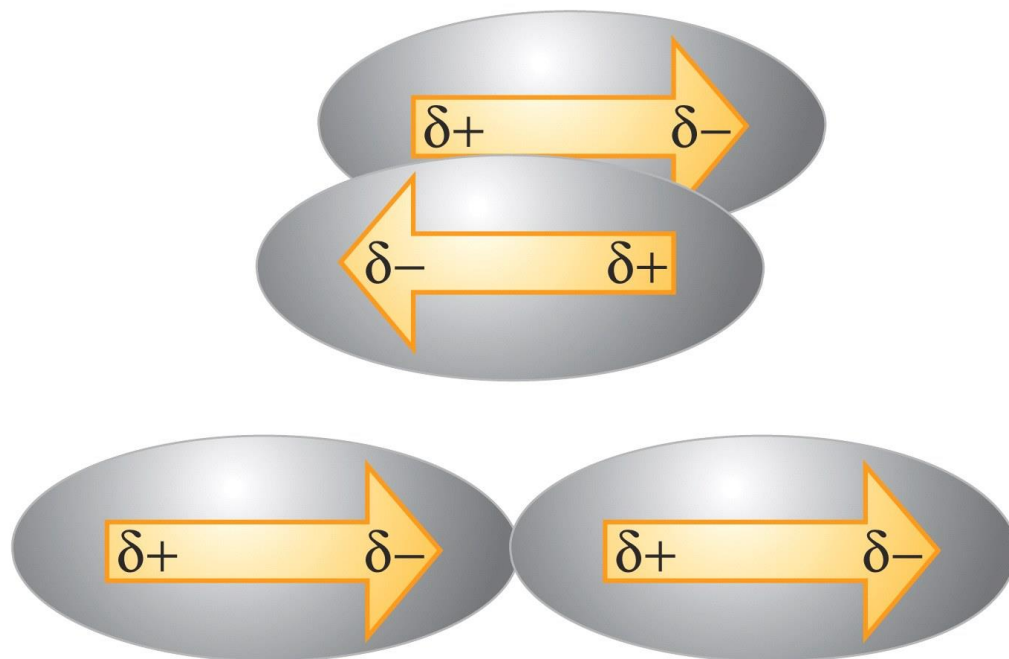
Dipól dipól kölcsönhatás

Poláris molekula

2 Chloromethane, CH_3Cl

Dipólok elrendeződése

A potenciális energia függése a távolságtól

Két ion potenciális energiája:

q_1 és q_2 töltések, r a távolság

$$E_{Coulomb} = \frac{q_1 \cdot q_2}{4\pi \cdot \epsilon_0 \cdot r}$$

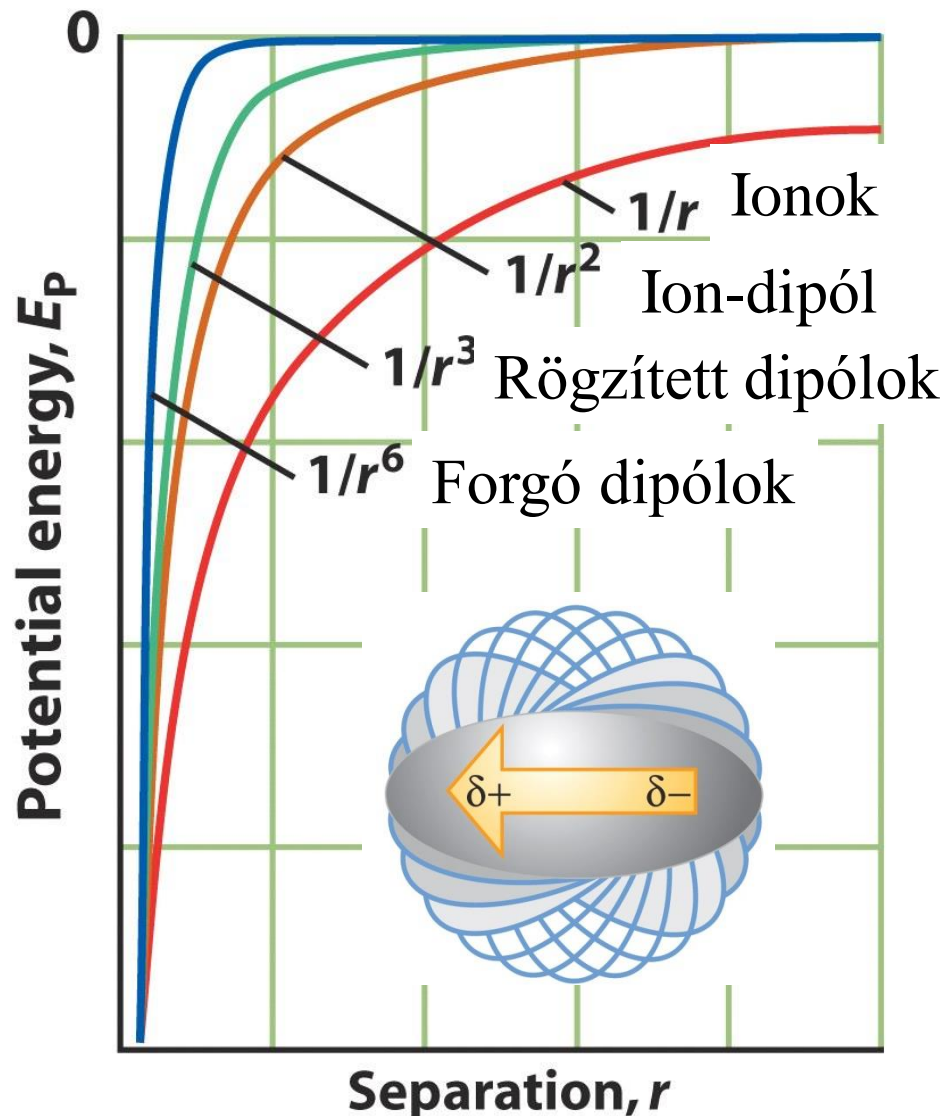
Két dipól kölcsönhatása,

$$E_{Dipól} = \frac{-D^2}{4\pi \cdot \epsilon_0 \cdot r^3}$$

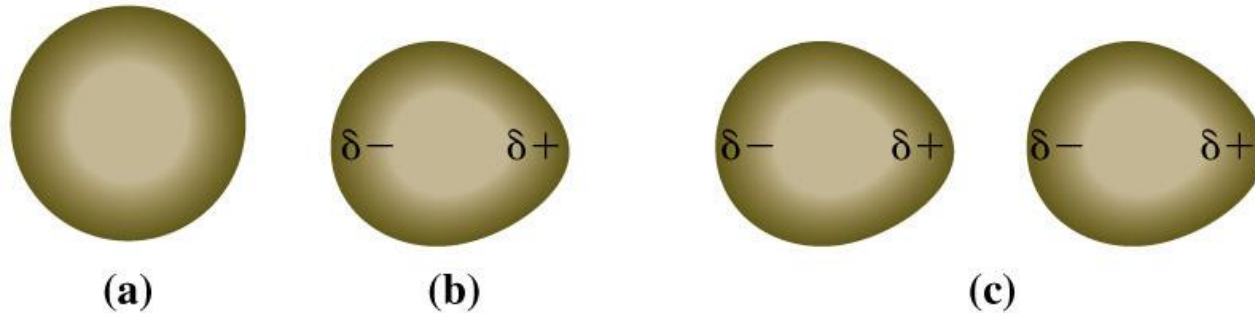
ahol D a dipólus momentum.

Pl. HCl-HCl, 200 pm:

8,8 kJ mol⁻¹.

Pillanatnyi és indukált dipól

Apoláros atomokban (a) spontán keletkezik dipól (b)

Dipól egy másik atom elektron felhőjét polarizálja, dipólt

Indukál (c)

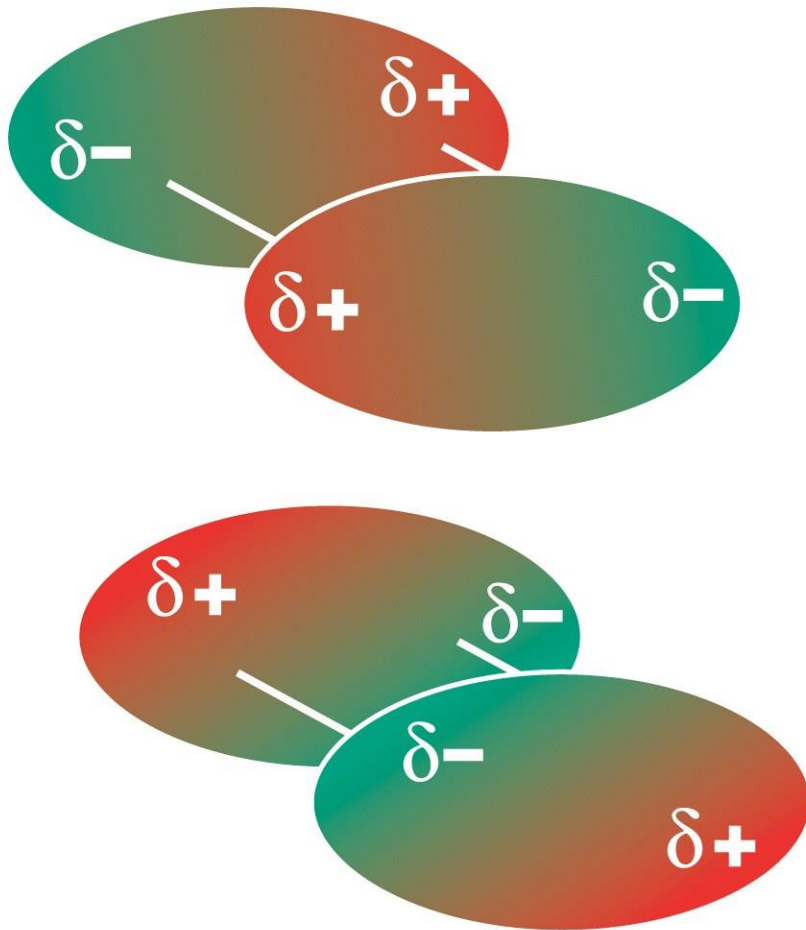
Polarizálhatóság: milyen könnyen deformálható az elektronfelhő

A polarizálhatóság

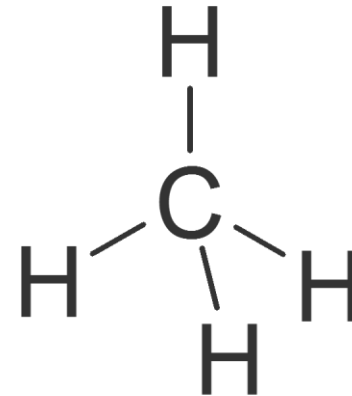
- Arányossági tényező az indukált dipól és az indukáló elektromos mező között.
- A polarizálhatóság nő:
  - ha az elektronok által elfoglalt térfogat nő
  - egy perióduson belül csökken
  - egy oszlopban lefelé haladva nő
  - Példák: Be^{2+} , F kevésbé polarizálható, Cs, Fr, I könnyen polarizálható.

London-diszperzió

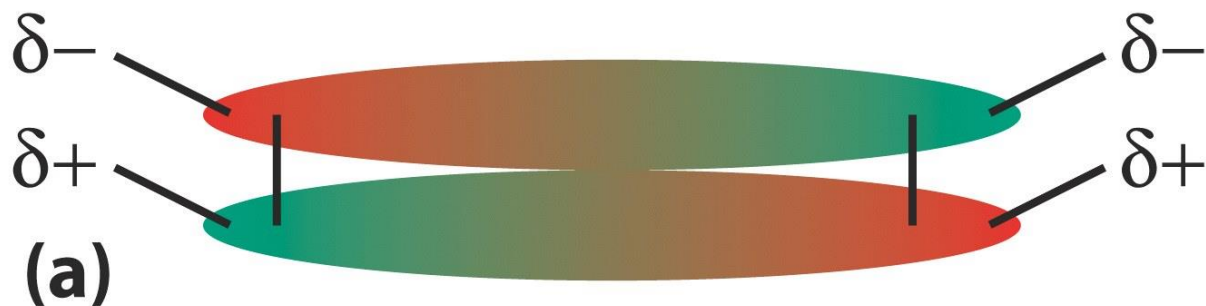
pillanatnyi dipólus vonzás

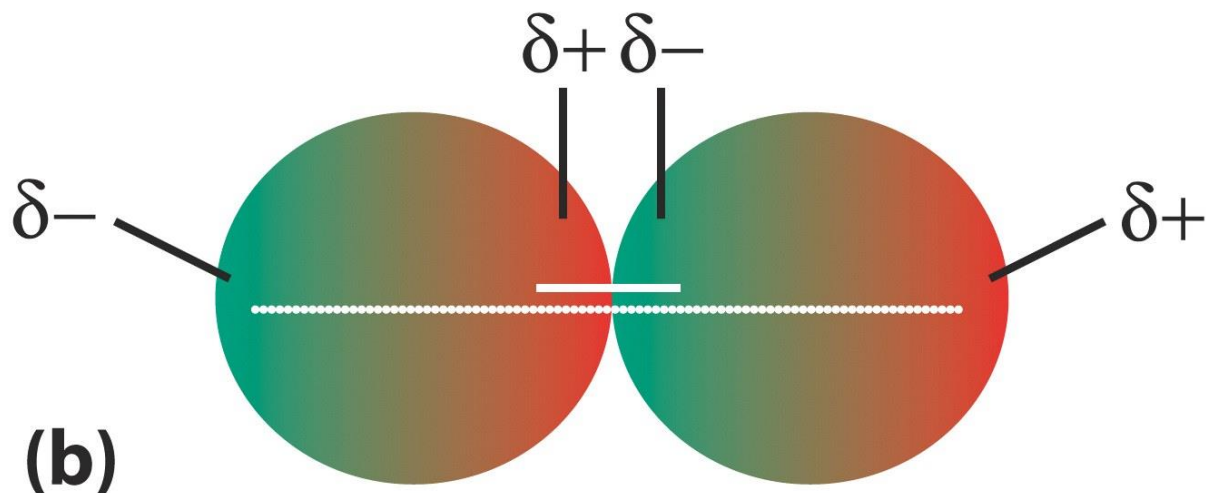
Nem poláris molekulák között

A London diszperzió függ az alaktól

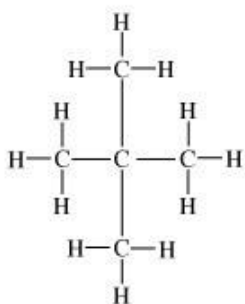

Erősebb
Pl. DNS
láncok
stabilitása

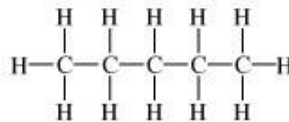

Gyengébb

A polarizálhatóság függése a molekula alakjától

(a) $T_{\text{fp}} = 9,5 \text{ } ^\circ\text{C}$

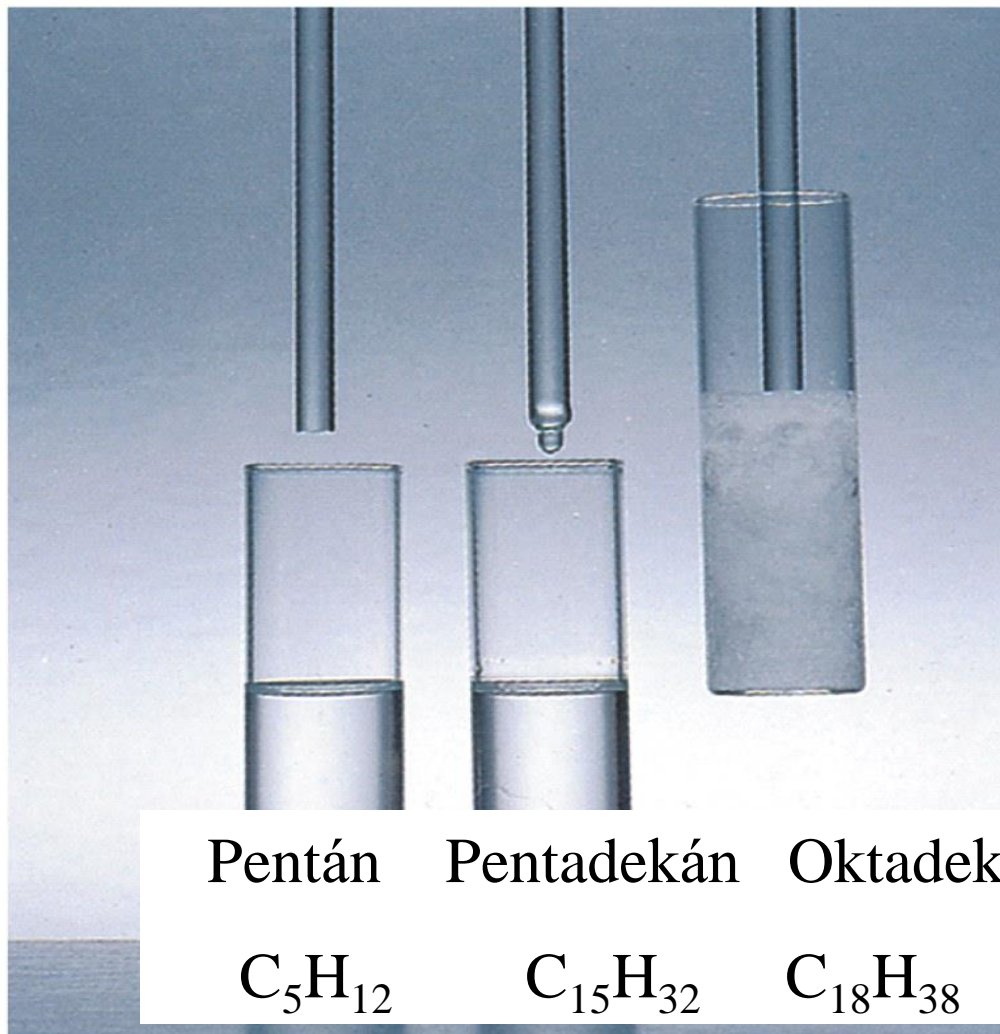

(b) $T_{\text{fp}} = 36,1 \text{ } ^\circ\text{C}$

A hosszú n-pentán könnyebben polarizálható, mint a kompakt neopentán, ezért magasabb a forráspontja.

(London-diszperzió)

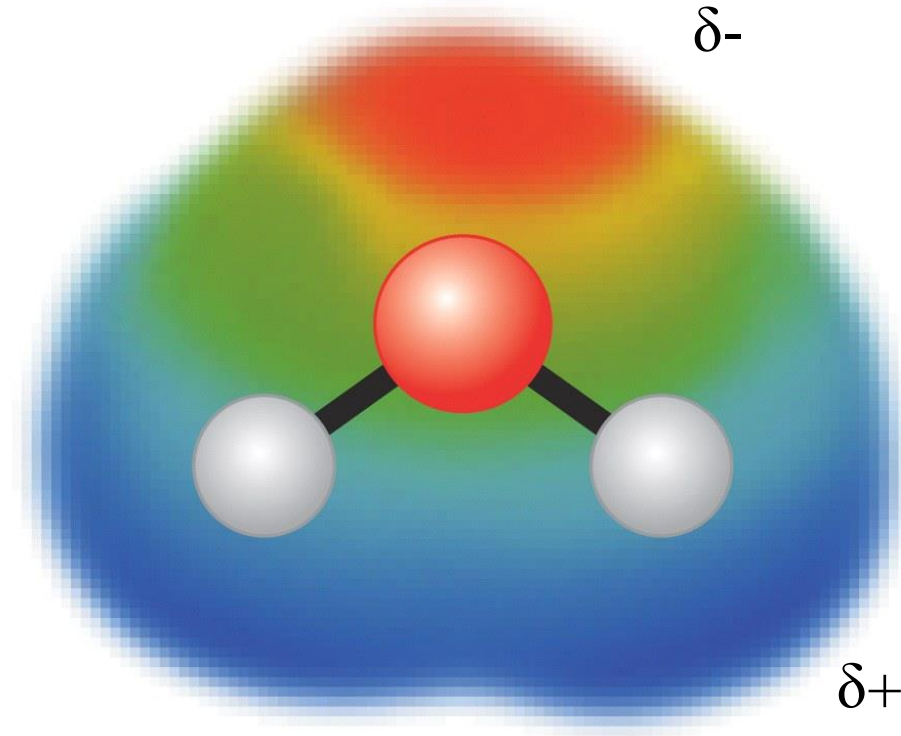
London-diszperzió szénhidrogénekben

A víz molekula (dipól)

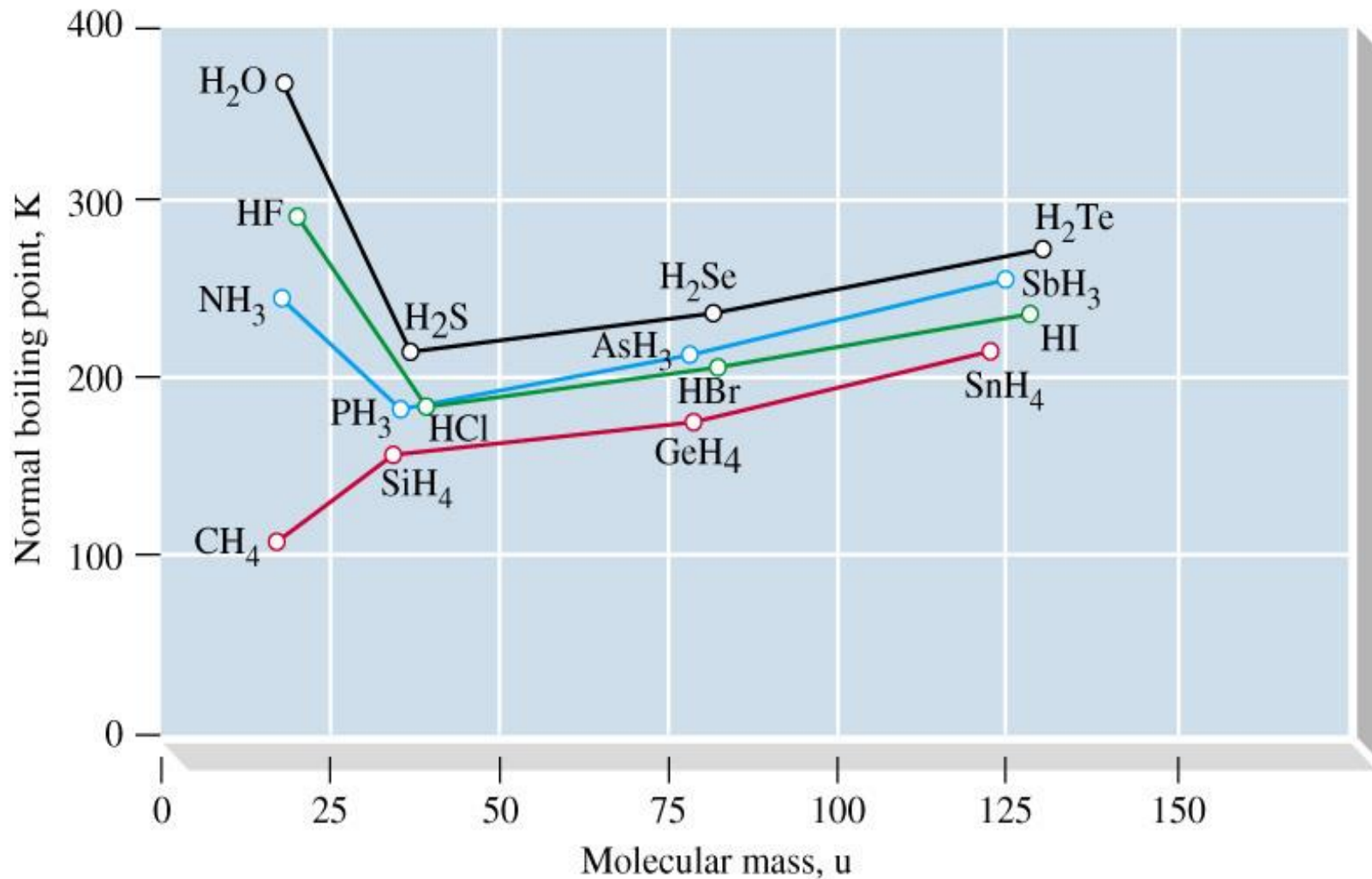
Dipólus momentum : $\mu = 1.85$ Debye

Polarizálhatóság: $\alpha = 1.48 \times 10^{-24} \text{ cm}^3$

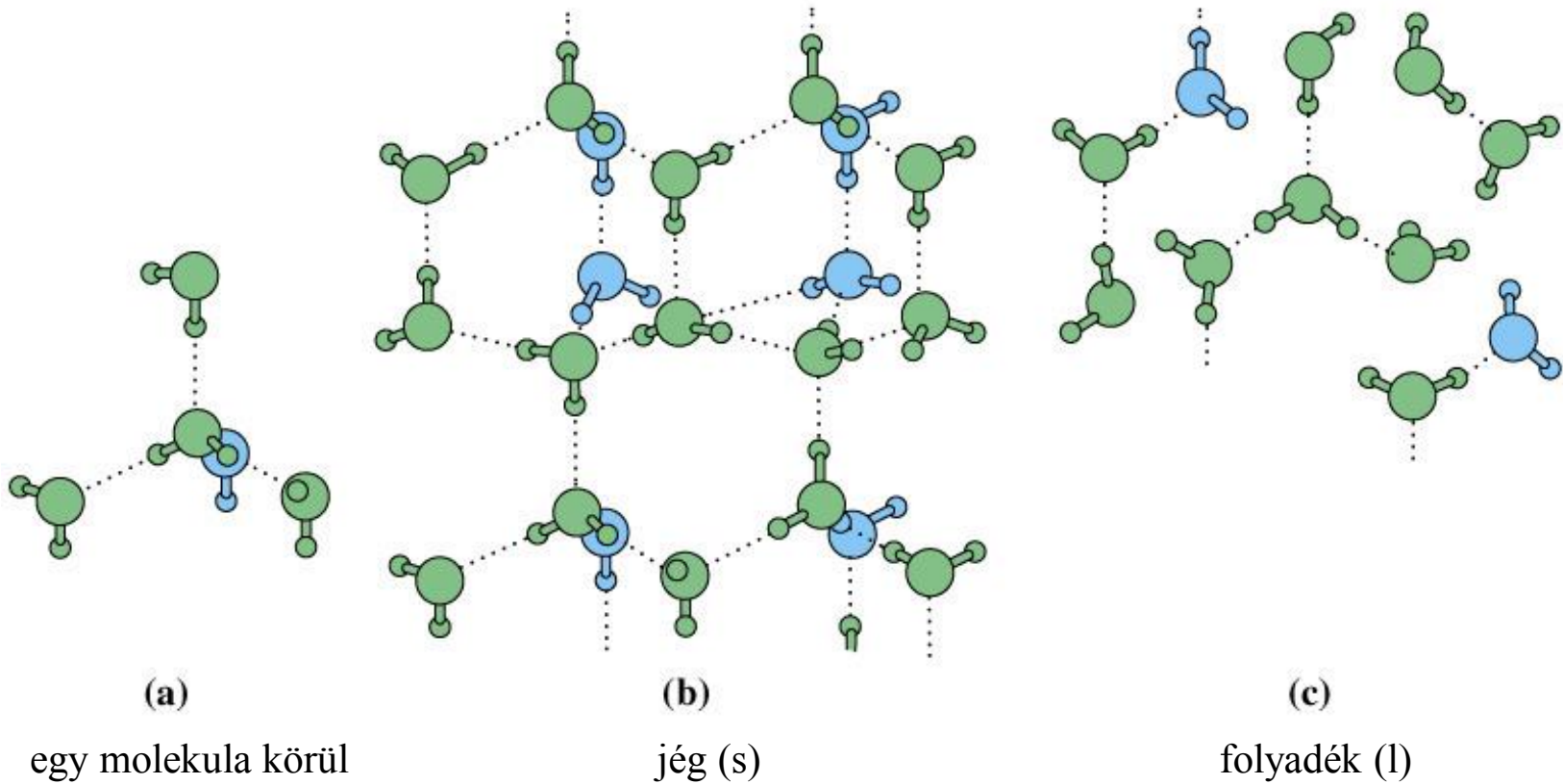

1 Water, H₂O

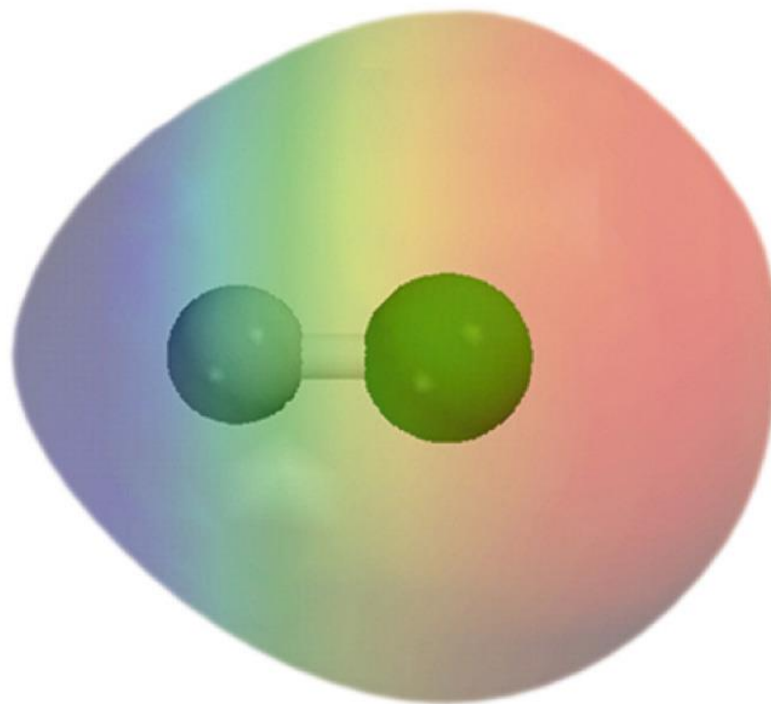
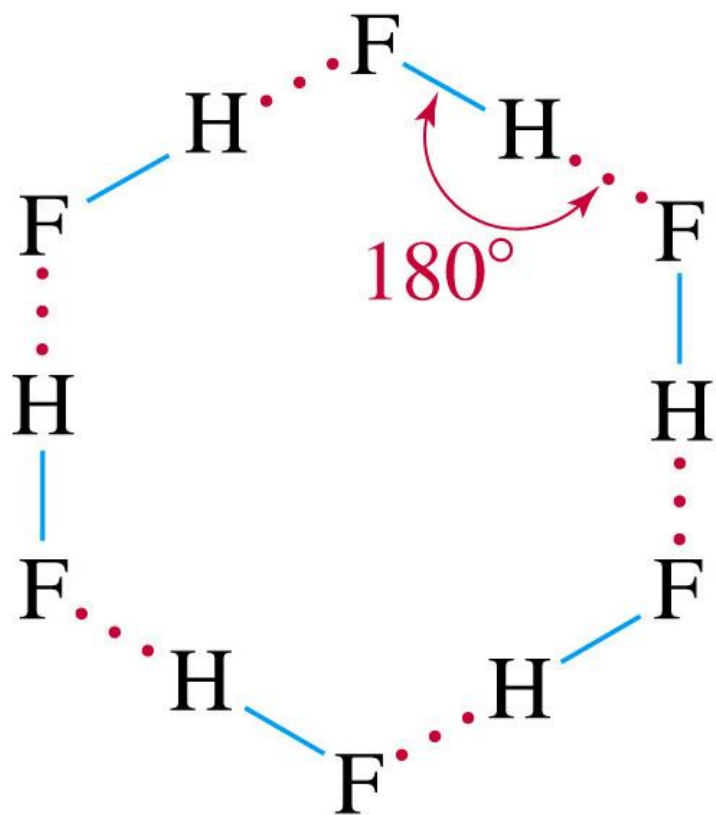
7-6 Hidrogén kötés – forráspont

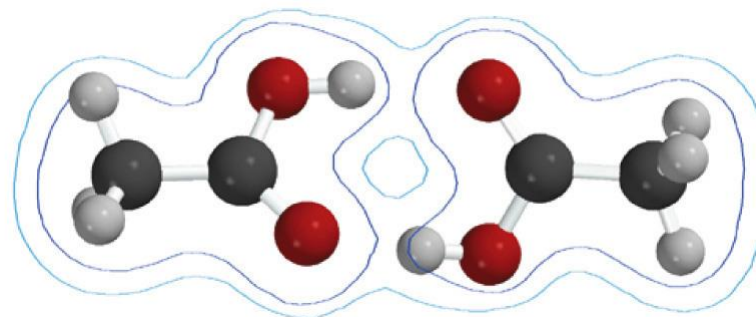
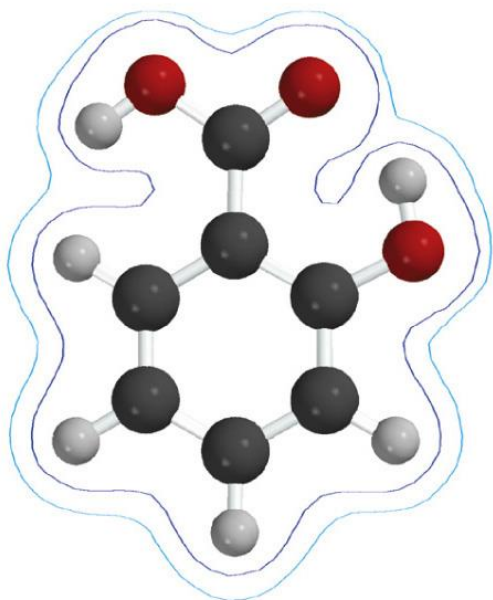
Hidrogénkötés: víz

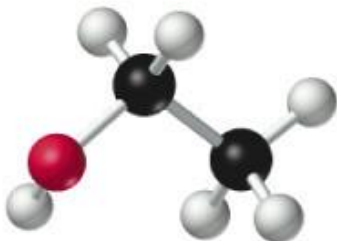
Hidrogénkötés: HF(g)

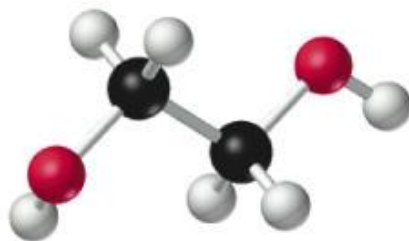
Hidrogénkötés, további példák

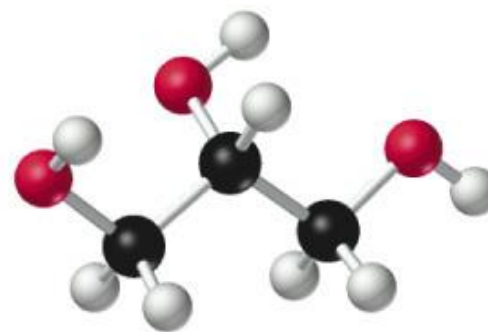
Viszkozitás

Ethyl alcohol
(ethanol)
at 20 °C: 1.20 cP

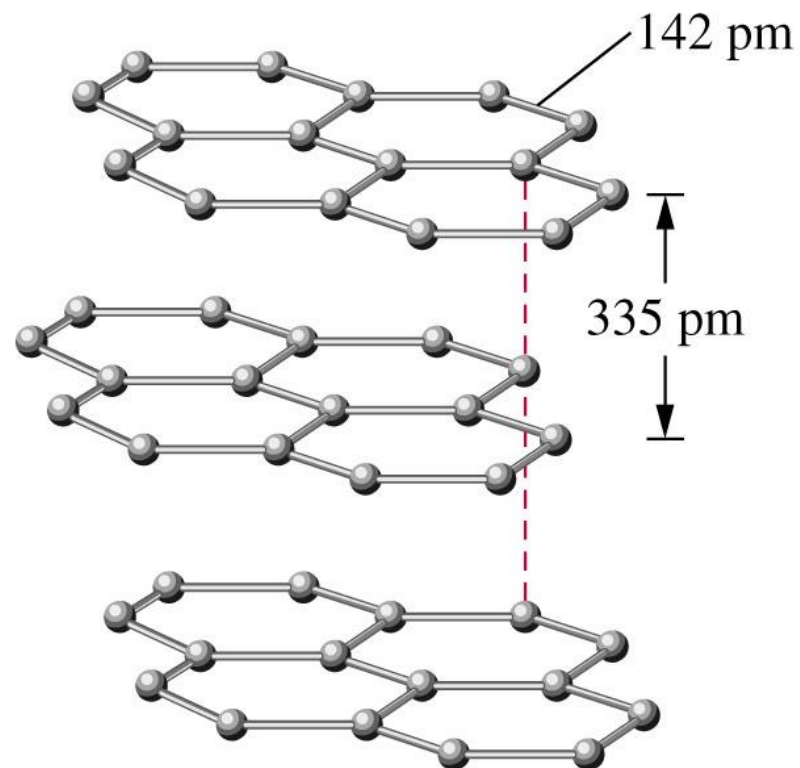
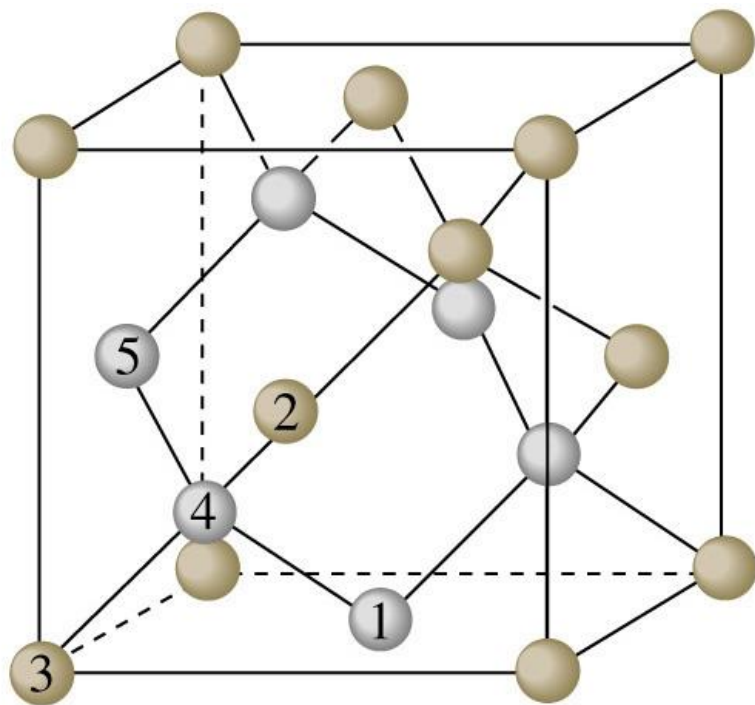

Ethylene glycol
(1,2-ethanediol)
at 20 °C: 19.9 cP

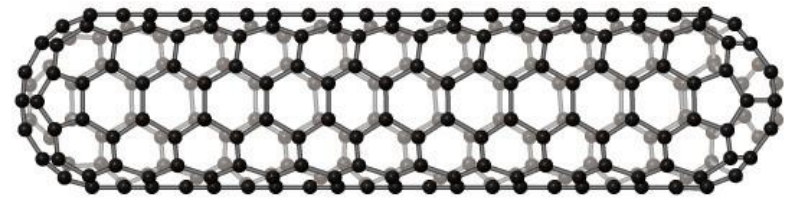
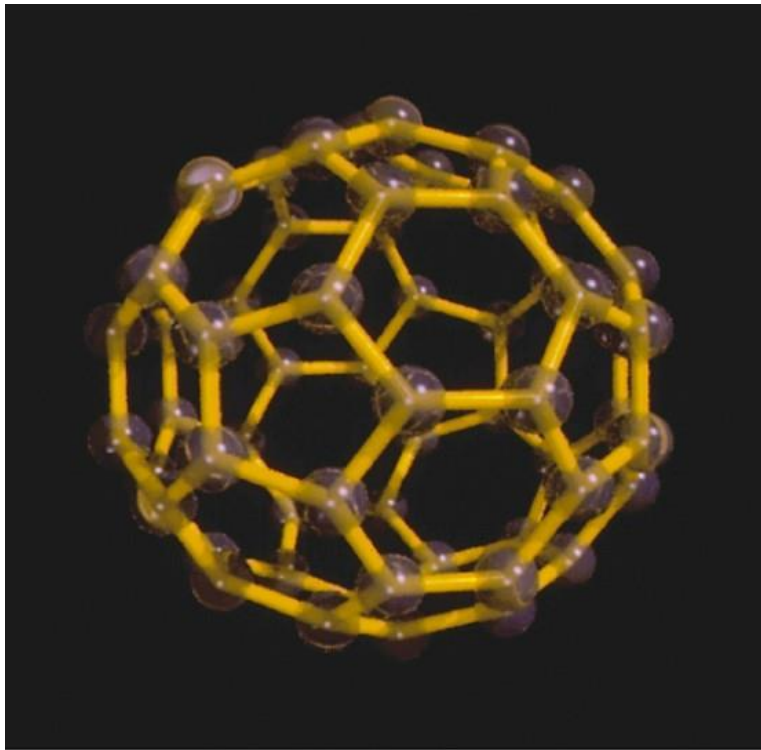
Glycerol
(1,2,3-propanetriol)
at 20 °C: 1490 cP

7-7 A kémiai kötés, mint rácsösszetartó erő, atomrácok

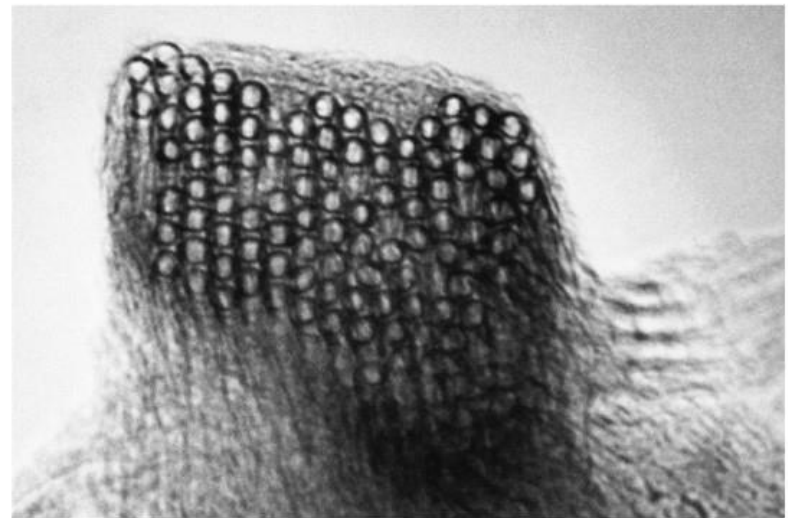

A gyémánt és a grafit a szén két allotróp módosulata

Más szén allotrópok

(a)

(b)

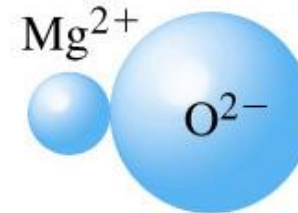
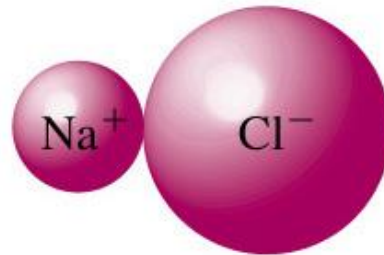
Ionok közötti kölcsönhatás

Relative
attractive
force:

$$E_{ion} = \frac{q_1 \cdot q_2}{4\pi \cdot \epsilon_0 \cdot r_0}$$

q_i : töltés

r_0 : távolság

Radius:

$\text{Na} = 99 \text{ pm}$
 $\text{Cl}^- = 181 \text{ pm}$

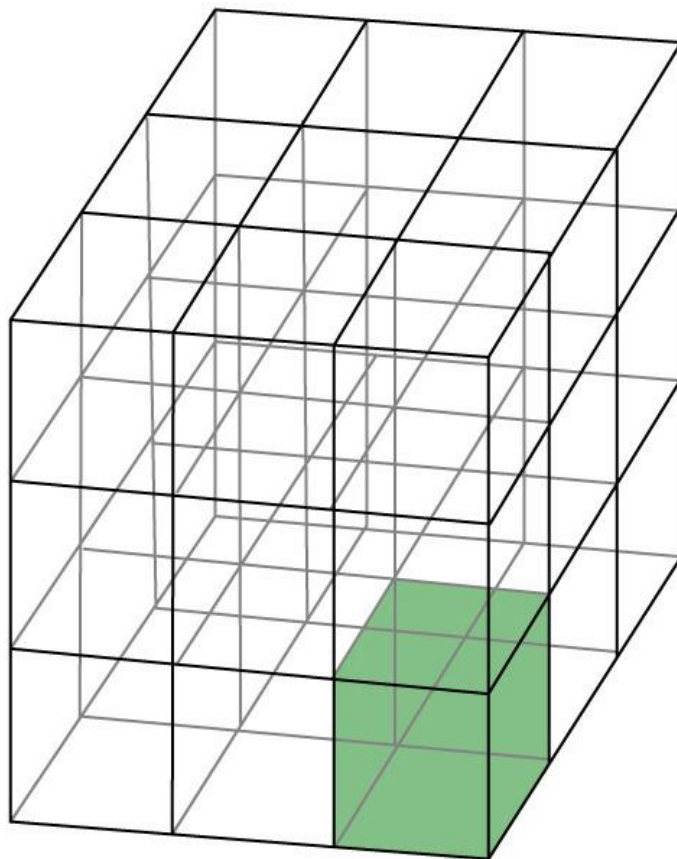
$\text{Mg}^{2+} = 72 \text{ pm}$
 $\text{O}^{2-} = 140 \text{ pm}$

Radius sum =
distance between
center of ions:

280 pm

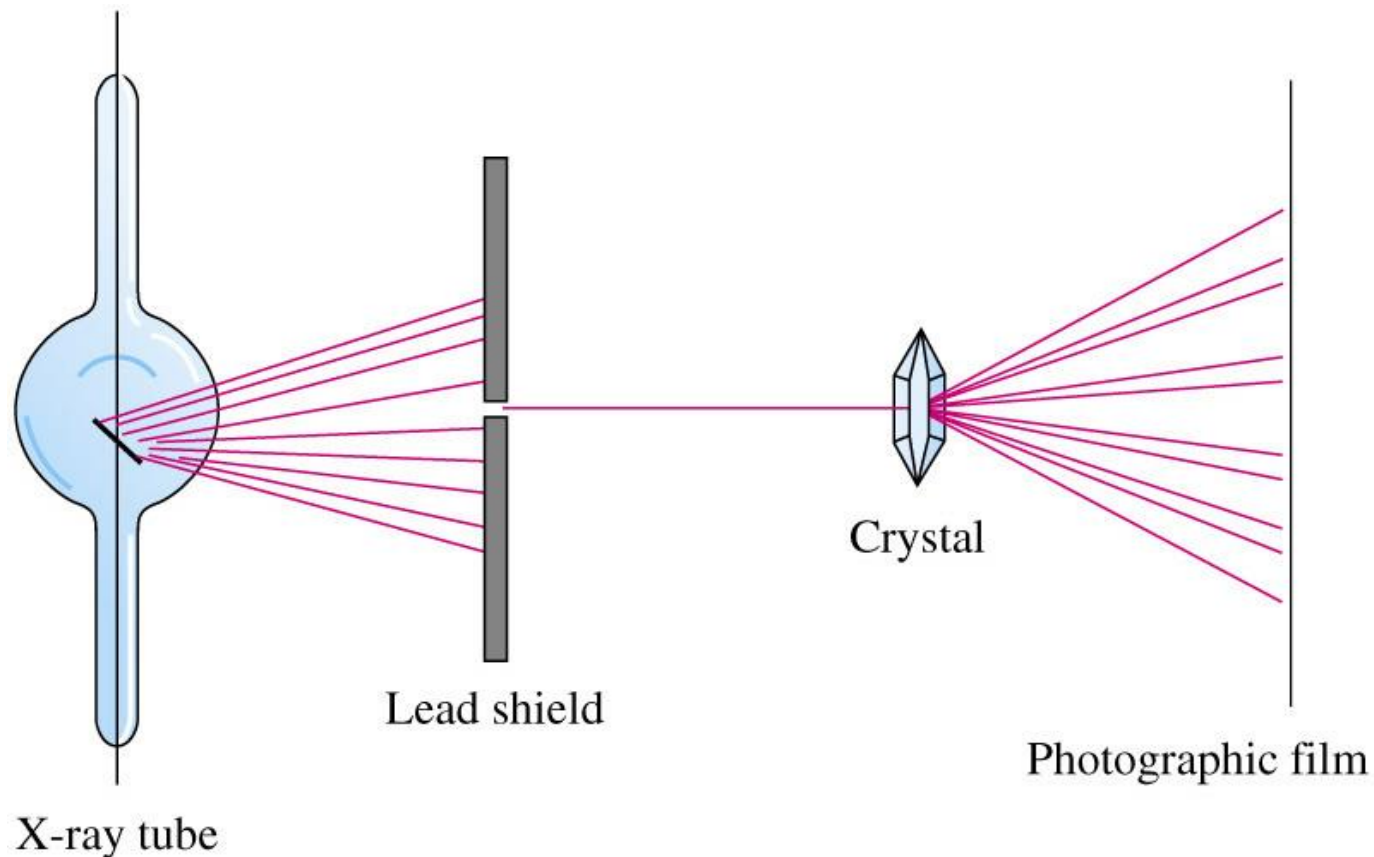
212 pm

7-8 Kristályok

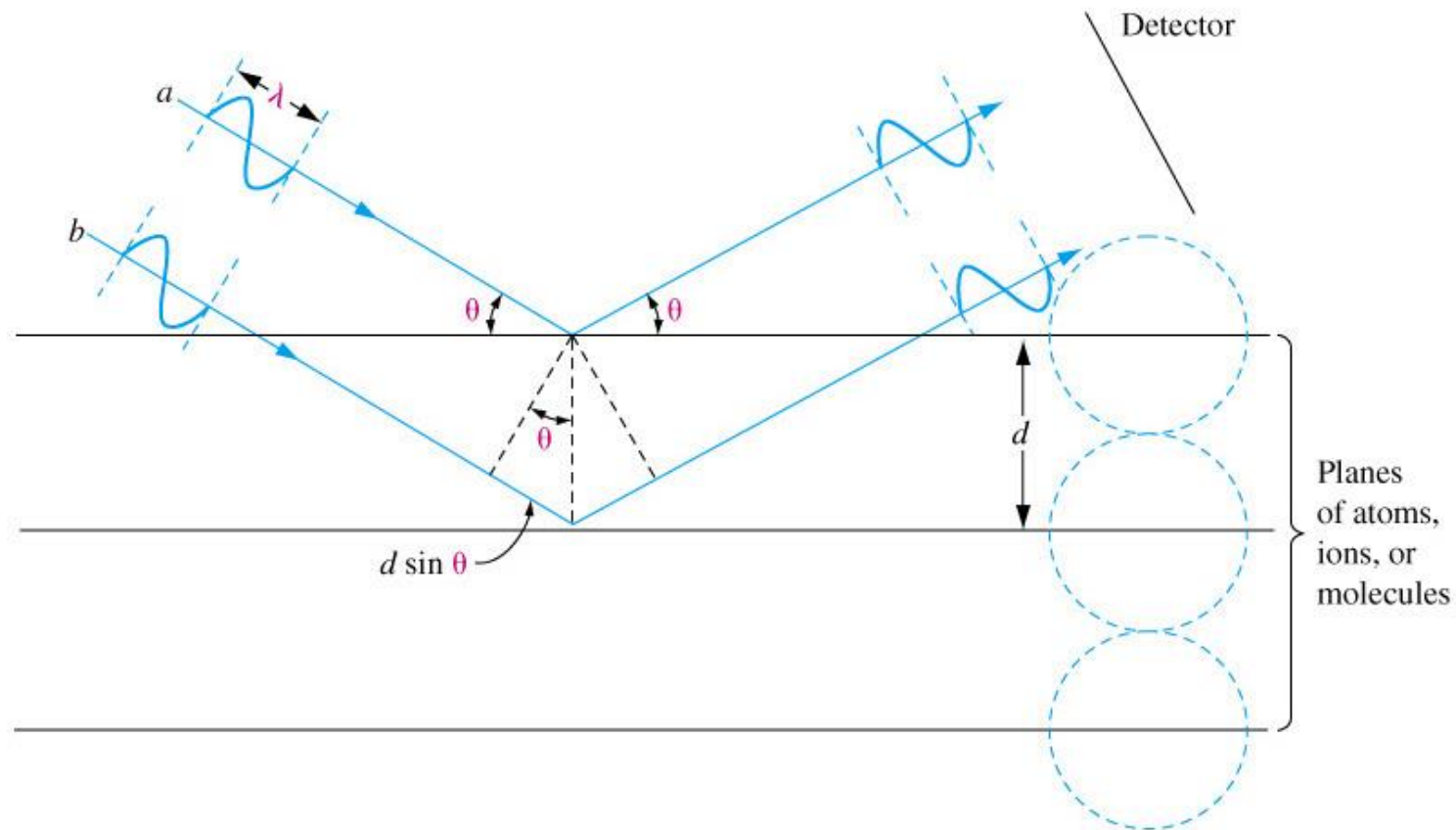

Az elemi cella (zöld) megsokszorozásával épül fel a kristály

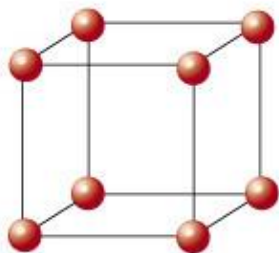
Röntgen diffrakció

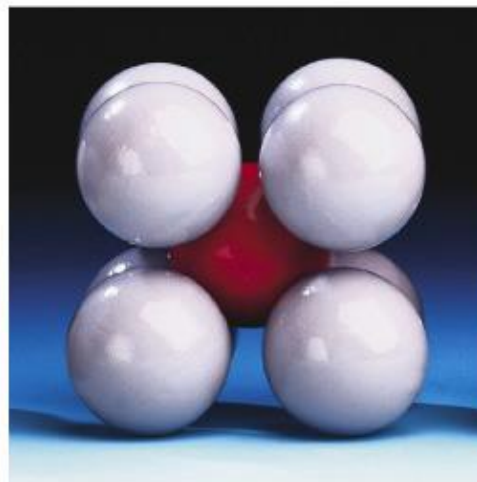
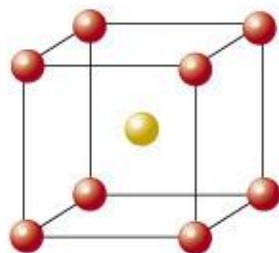
Röntgen diffrakció

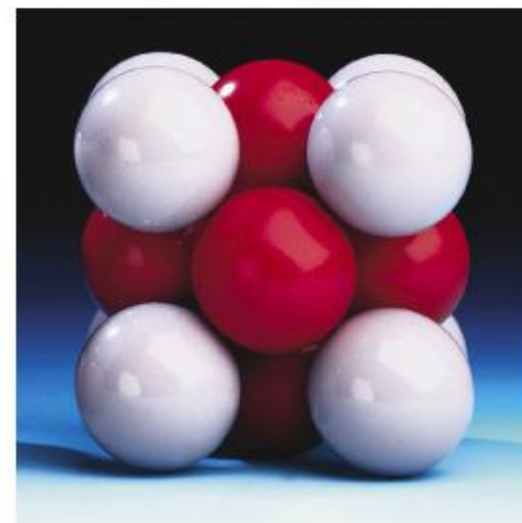
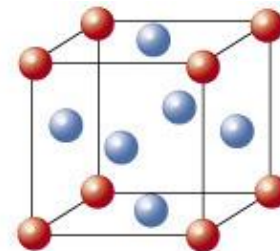
Köbös kristályok elemi cellái

Simple cubic

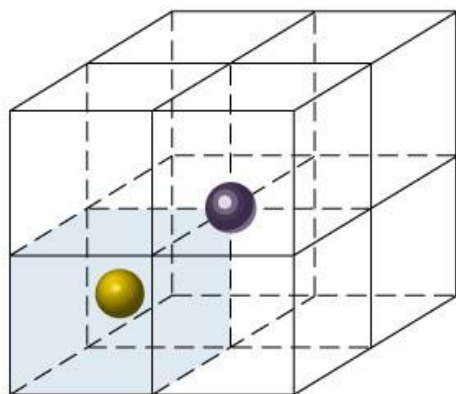

Body-centered cubic

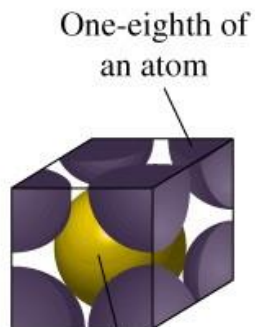

Face-centered cubic

Az elemi cellák betöltöttsége

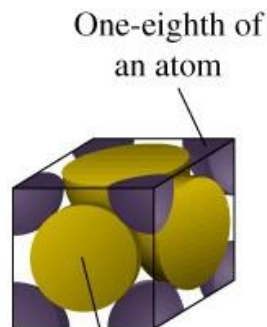

(a)

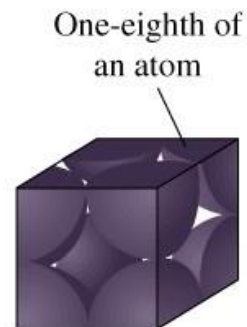
One atom
(b)
Body-centered
cubic

$$1 + 8 \frac{1}{8} = 2$$

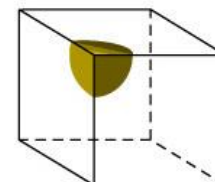
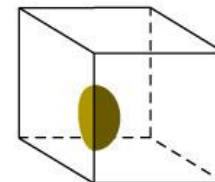
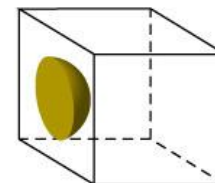
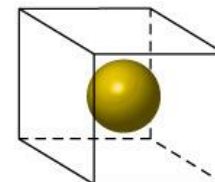
One half of an atom
(c)
Face-centered
cubic

$$6 \frac{1}{2} + 8 \frac{1}{8} = 4$$

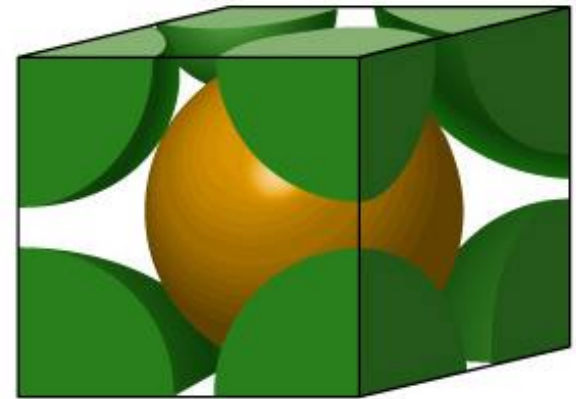
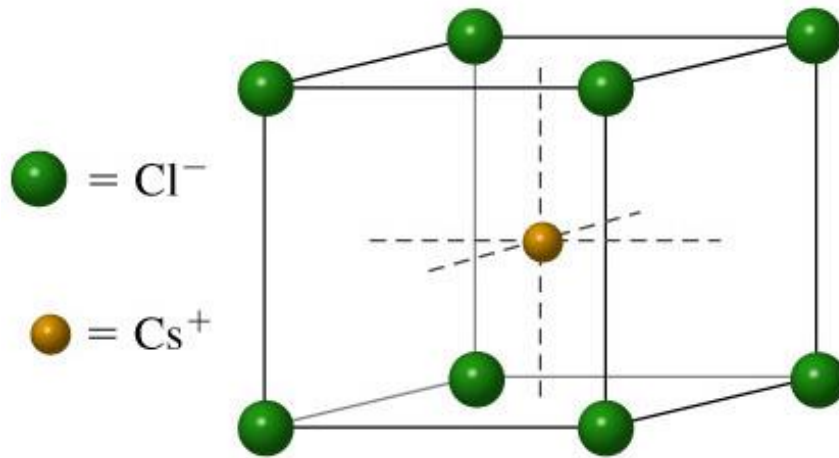

(d)
Simple
cubic

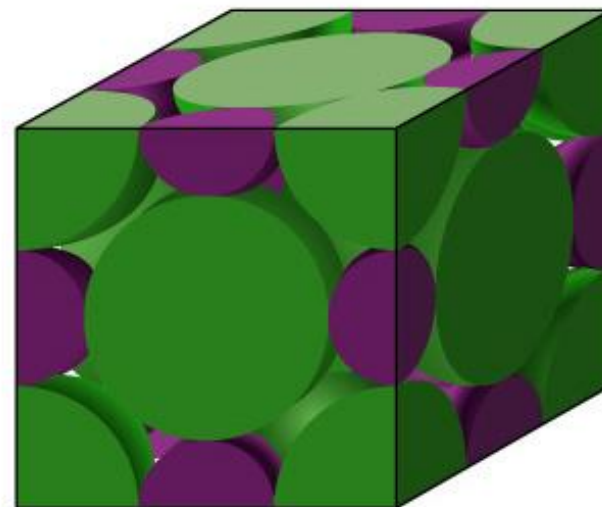
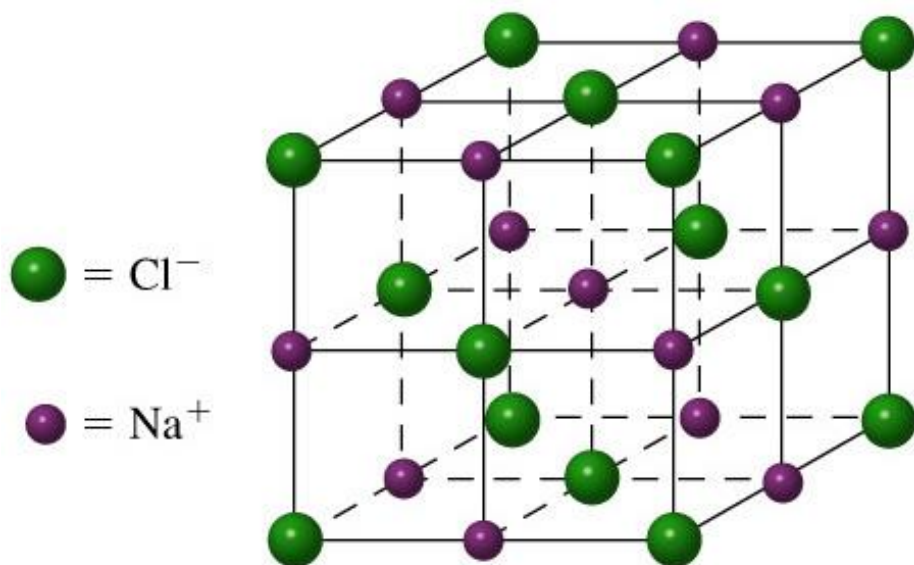
$$8 \frac{1}{8} = 1$$

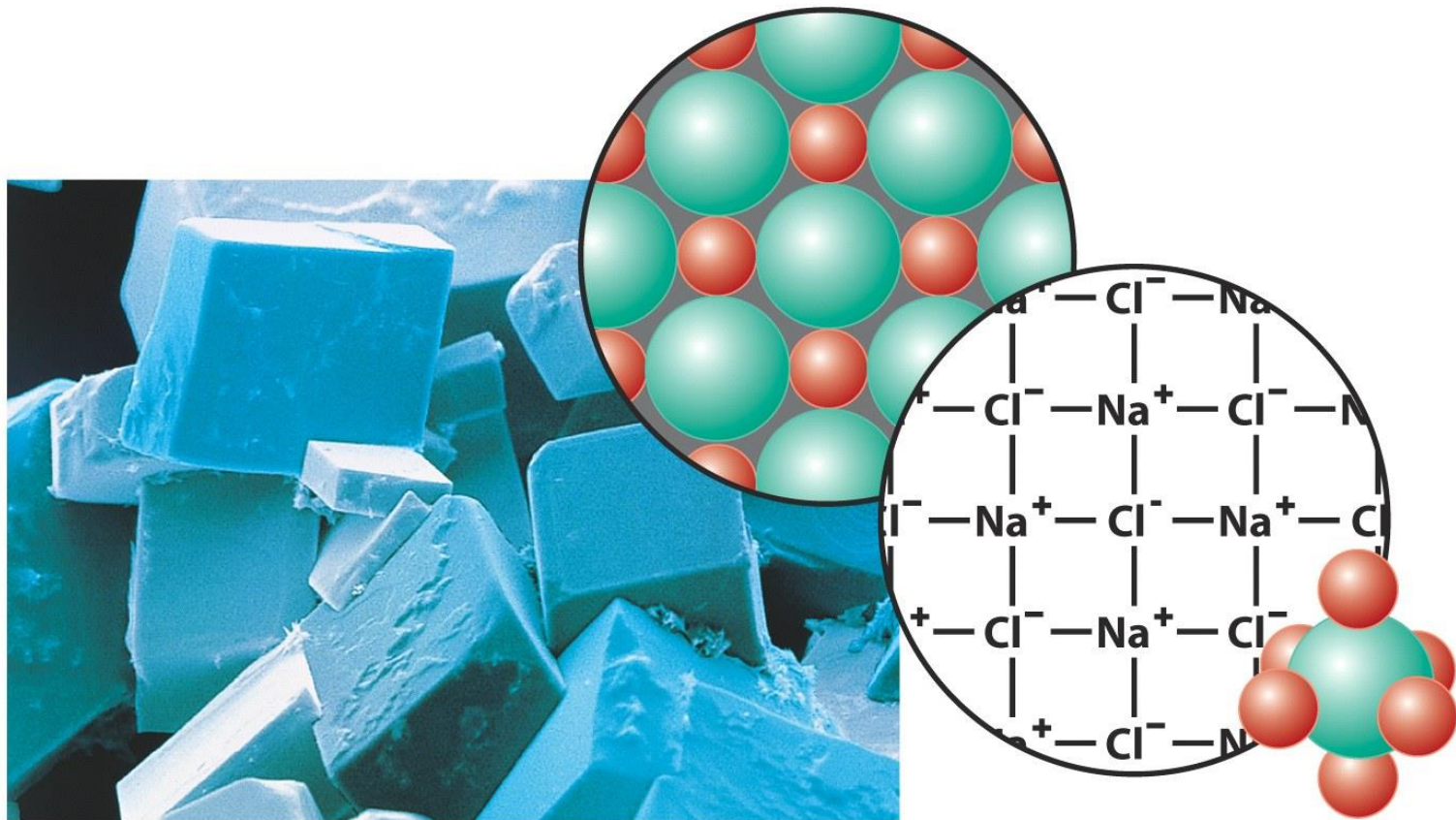
Céziom klorid

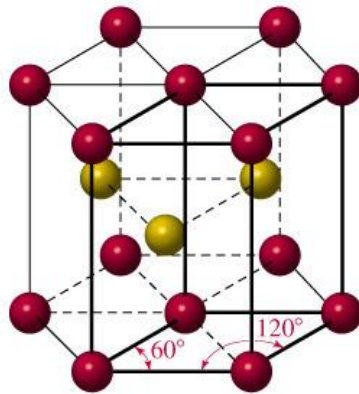
Nátrium klorid

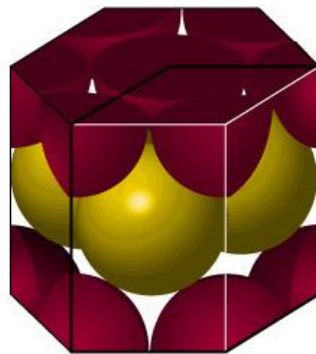
NaCl

Hexagonális (hcp)

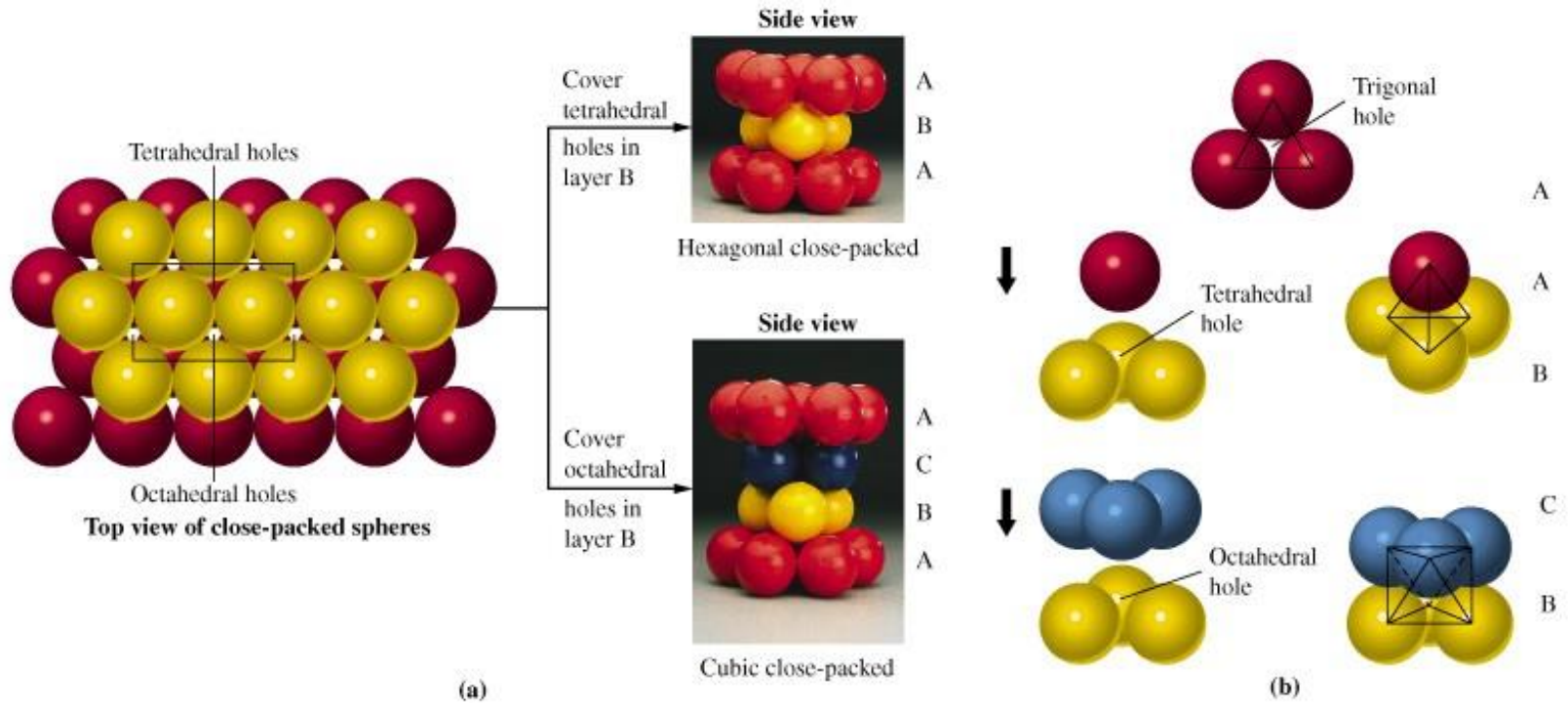

(a)

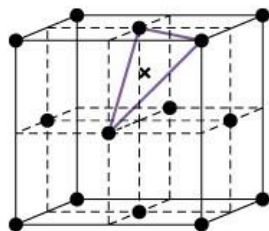

(b)

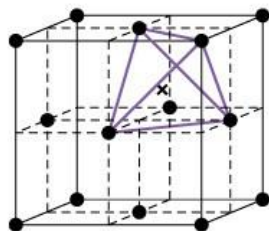
Üregek a kristályokban

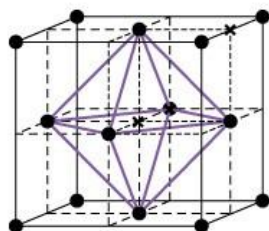
Üregek a kristályokban

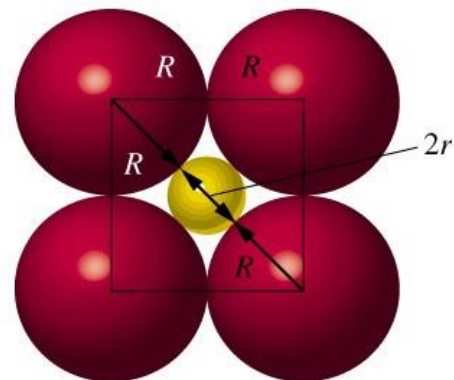
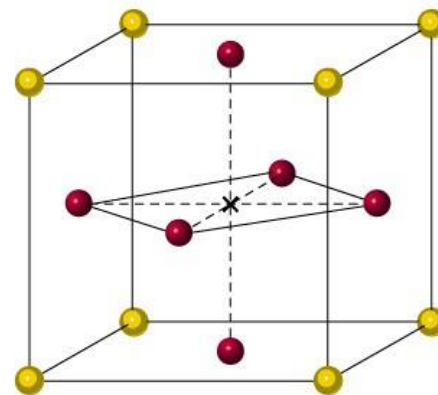
(a) Trigonal hole

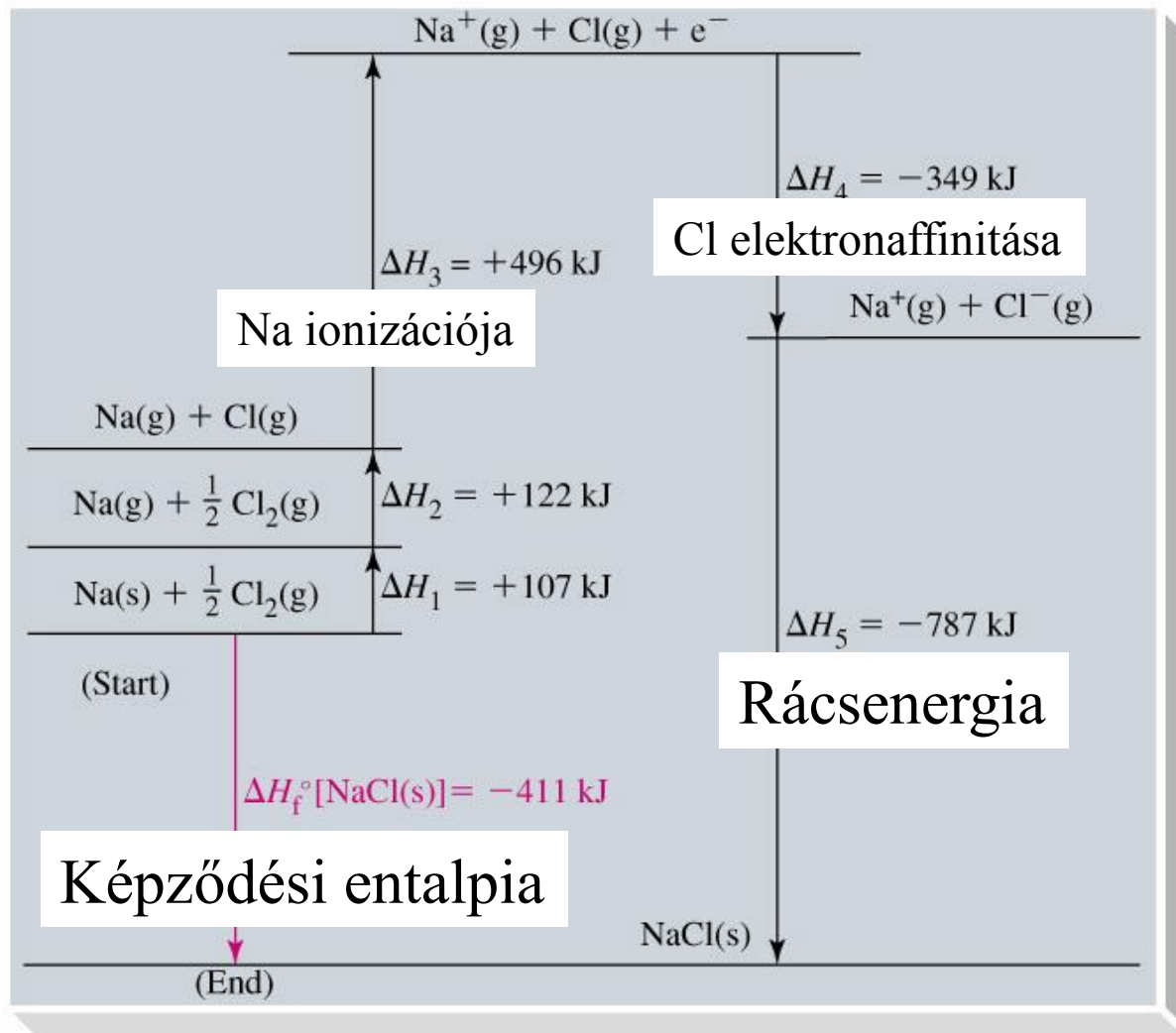
(b) Tetrahedral hole

(c) Octahedral hole

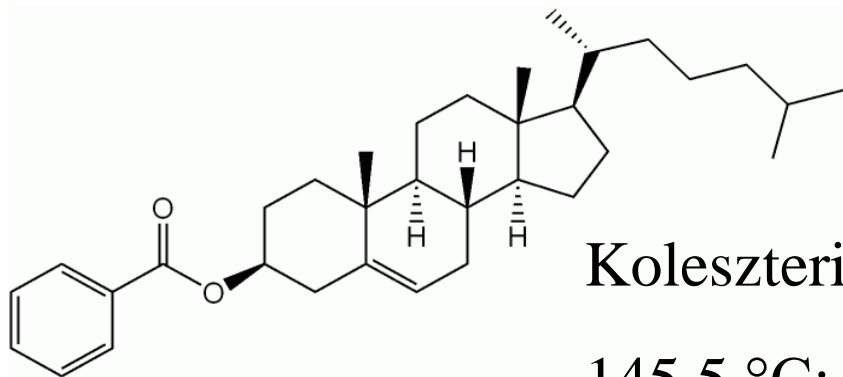
7-9 Ionos kristályok rácsenergiája

Fókusz: Folyadékkristályok

- A **folyadékkristályok** molekuláinak alakja: hosszúkás vagy banánhoz hasonló.
- Folyik, de doméneken rendezett, mint egy kristály.
- A domének között eltérő az orientáció.
- Melegítéskor úgy viselkedik, mintha több olvadáspontja lenne.
- A folyadékkristályok különböző hőmérsékleten különböző színűek lehetnek.

Folyadékkristály (2)

Koleszteril benzoát

145.5 °C: egy homályos folyadékká olvad

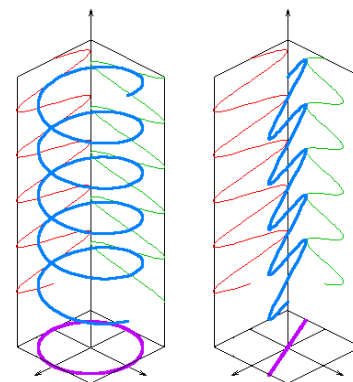
178.5 °C: kitisztul. A folyamat reverzibilis

Visszaveri a cirkulárisan polarizált fényt.

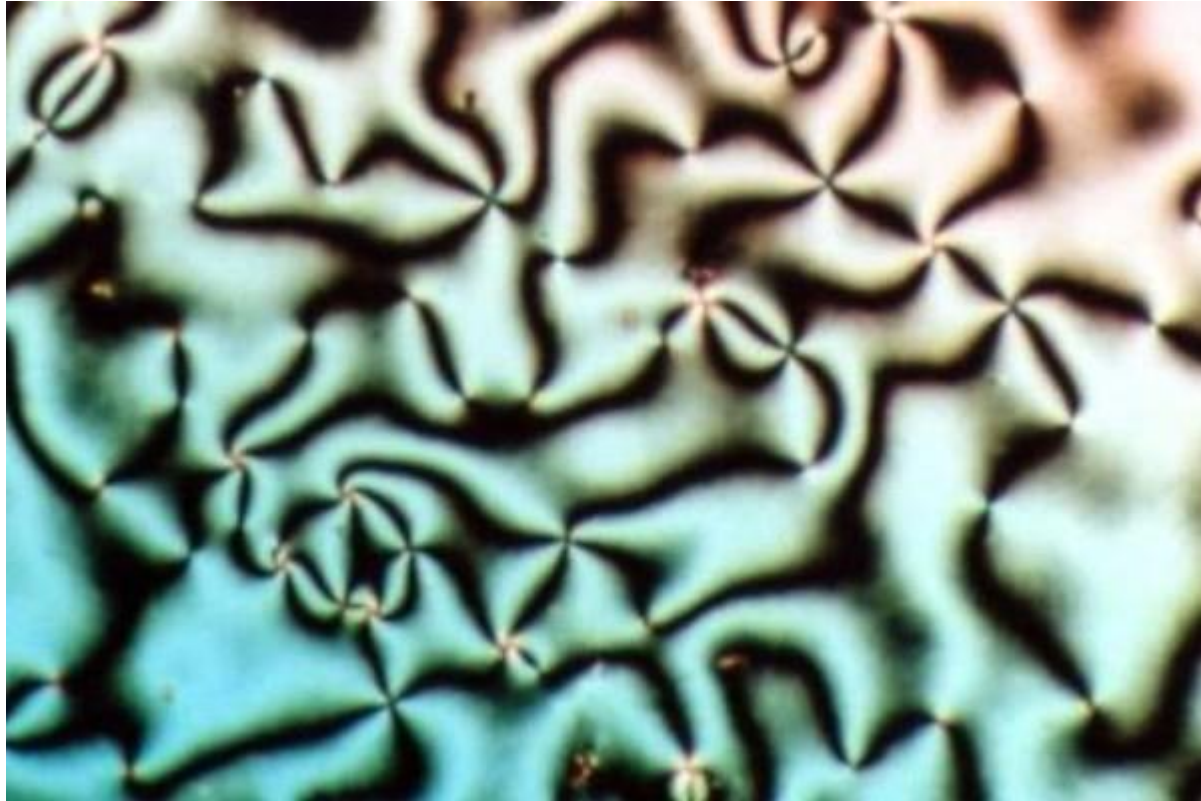
Elforgatja a síkban polarizált fény síkját.

80 évig nem kutatták a felfedezés (1888) után.

Nobel díj 1991: Pierre-Gilles de Gennes (1932-2007)

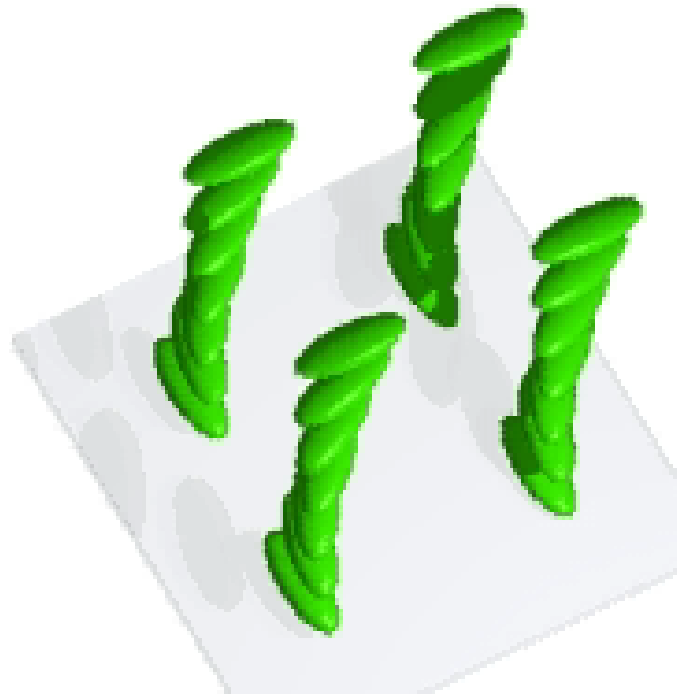

Folyadékkristály (3)

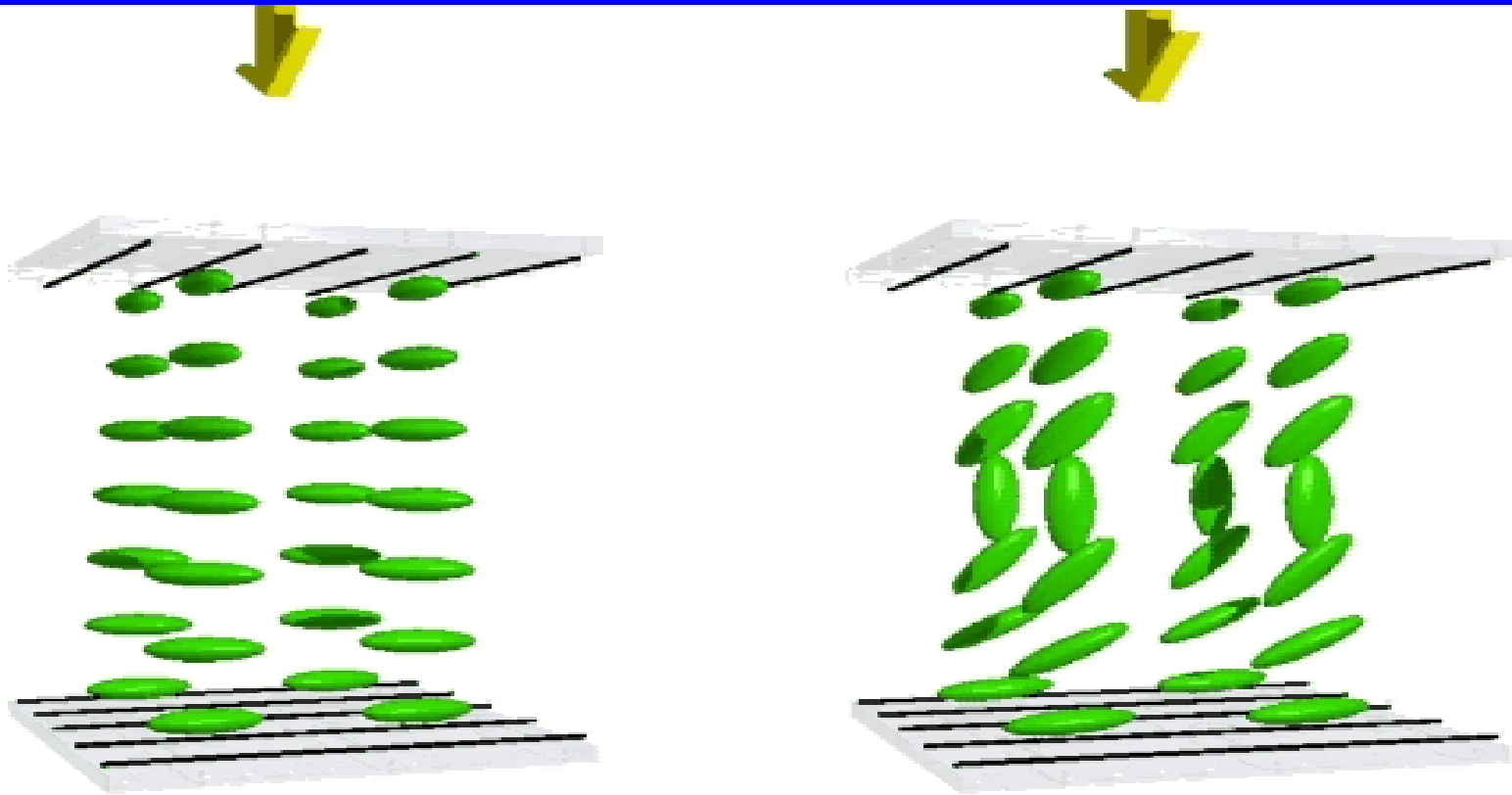
Forrás: Wikipédia

Folyadékkristály (4), LCD

Csavart elrendezés

Folyadékkristály (4), LCD

A fény visszaverődése

A fény nem halad át

OLED

Az LCD TFT képernyőket rövidesen kiszoríthatják az OLED képernyők (2008-), pl. Samsung Galaxy S4.

Felfedezői:

Alan J. Heeger, Alan G. MacDiarmid & Hideki Shirakawa received the [2000 Nobel Prize in Chemistry](#) for "The discovery and development of conductive organic polymers".